

TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİNİN TESLİME BAĞLI TAŞINIR REHNİ KURALLARINDAN AYRILAN YÖNLERİ

*Yrd. Doç. Dr. Damla GÜRPINAR**

Öz

Teslime bağlı taşınır rehni, rehne konu taşınırın malikin dolaysız zilyetliğinden çıkarılmasını gerektirdiği için kredi ihtiyacı içinde bulunan kişiler tarafından pek fazla tercih edilmez. Özellikle ticari yaşamda sıklıkla duyulan kredi ihtiyacı bakımından kişilerin mülkiyetleri altında bulunan taşınırlardan kredi sağlayamaması kabul edilebilir bir durum değildir. 1971 yılından bu yana bu sorunu çözmeye hizmet eden Ticari İşletme Rehni Kanunu, yerini 1 Ocak 2017'den itibaren Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na bırakmıştır. Bu Kanun ile getirilen ticari işlemlerde taşınır rehni de, Türk Medeni Kanunu'nun teslime bağlı taşınır rehni kurallarından çeşitli yönleriyle ayrılmaktadır. Bu makalede, her iki rehin türü arasındaki farklılıklar ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler

Rehin hakkının açıklığı ilkesi, teslime bağlı taşınır rehni, ticari işlemlerde taşınır rehni, rehinli taşınır sicili, lex commisaria yasağı

* Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi (e-posta: damlagurpinar@hotmail.com) (Makale Gönderim Tarihleri: 08.08.2017-08.08.2017/Makale Kabul Tarihleri: 09.08.2017-09.08.2017)

**THE DIFFERENT SIDES OF PLEDGE ON MOVABLE GOODS
IN TRADE TRANSACTIONS FROM THE PLEDGE ON
MOVABLE GOODS BY THE CONDITION OF DELIVERY**

Abstract

The pledge on movable goods by the condition of delivery requires that the owner has to lose his possession of those goods. Therefore many debtors don't prefer to make such kind of pledge contracts. Especially in the trade life, it is not acceptable, that merchants can't find credit easily, because assurance on their movable goods is so hard. The Act about Pledge of Commercial Enterprises, which was used to solve this problem since 1971, left its place to the Act about Pledge on Movable Goods in Trade Transactions since 1. January 2017. The pledge on movable goods in trade transactions, which has been regulated with the new act, is different in many ways from pledge on movable goods by the condition of delivery according to the Turkish Civil Code. In this article, the differences between two types of pledge on movable goods have been explained.

Keywords

The principal of clearness for pledge, pledge on movable goods by the condition of delivery, pledge on movable goods in trade transactions, registry for pledged movable goods, prohibition of lex commissaria

GİRİŞ

Aynî haklar, mutlak hak oldukları, yani herkese karşı ileri sürülebildikleri için, bu hakların varlığının ve kapsamının herkes tarafından bilinebilir olması gerekir. Bu ilke, aynî hakların açıklığı olarak ifade edilmektedir¹. Taşınır ya da taşınmaz eşya üzerindeki rehin hakları da bu ilke çerçevesinde açık olmalıdır. Böylelikle rehinli alacaklının alacağını bu eşyadan öncelikli olarak tahsil edebilme yetkisi konusunda herkes bilgi sahibi olacak ve malik ile borç ilişkisine girme konusunda temkinli olabilecektir.

Taşınmaz eşya üzerindeki rehin hakları bakımından bu açıklık, tapu siciline yapılan tescil ile sağlanırken taşınır eşya bakımından, kural olarak, malikin eşya üzerindeki dolaysız zilyetliğinin sonlandırılması yoluyla sağlanır². Yalnız rehin hakkı devam ettiği sürece, malikin taşınıra dolaysız zilyet olamaması, çoğu zaman borçtan da kişisel olarak sorumlu olan malikin, taşınırı ile teminat altına aldığı borcu ödeme olanağının da azalmasına yol açar. Bu nedenle, çeşitli taşınırlar bakımından rehin hakkının kurulması için özel birer rejim kabul edilmiş ve bu taşınırların maliklerinin dolaysız zilyetliklerinden alınmaksızın bir sicile kaydedilmek yoluyla rehin konusu edilebilmeleri olanağı getirilmiştir. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu da, bu amaca hizmet eden düzenlemelerden biridir (TİTRK m. 1/I).

¹ Bu ilkenin açıklaması için bkz. **Akipek**, Jale G./**Akıntürk**, Turgut: Eşya Hukuku, Beta Basım, İstanbul 2009, s. 12-13; **Aybay**, Aydın/**Hatemi**, Hüseyin: Eşya Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010, **Hatemi**, s. 30; **Erman**, Hasan: Eşya Hukuku Dersleri, DER Yayınları, İstanbul 2011, s. 7; **Esener**, Turhan/**Güven**, Kudret: Eşya Hukuku, 6. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2015, s. 58-59; **Oğuzman**, M. Kemal/**Seliçi**, Özer/**Oktay Özdemir**, Saibe; Eşya Hukuku, 18. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2015, no:124-125; **Ertas**, Şeref: Eşya Hukuku, Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi, 13. Baskı, İzmir 2016, no: 70-73; **Sirmen**, A. Lâle: Eşya Hukuku, 3. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2015, s. 33-34; **Ayan**, Mehmet: Eşya Hukuku I - Zilyetlik ve Tapu Sicili, Seçkin Yayıncılık, 13. Baskı, Ankara 2016, s. 58.

² **Cansel**, Erol: Türk Menkul Rehni Hukuku Cilt:I Teslim Şartlı Menkul Rehni, Sevinç Matbaası, Ankara 1967. (**Cansel**), s. 20; **Davran**, Bülent: Rehni Hukuku Dersleri, İstanbul 1972, s. 80; **Köprülü**, Bülent/**Kaneti**, Selim: Sınırlı Aynî Haklar, Fakülteler Matbaası, 2. Bası, İstanbul 1982-1983, s. 466; **Akipek/Akıntürk**, s. 845; **Serozan**, Rona: Taşınır Eşya Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul 2014, no: 1459; **Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir**, no: 3615; **Ertas**, no: 2726, 2784; **Ayan**, Mehmet: Eşya Hukuku III - Sınırlı Aynî Haklar, Seçkin Yayıncılık, 8. Baskı, Ankara 2017, s. 271.

Makalemizde bu Kanun'un Türk Medeni Kanunu'ndaki teslim bağli taşınır rehni kurallarından ayrılan yönlerini ortaya koymaya çalışacağız. Bu karşılaştırmayı yapabilmek için makalemizin ilk kısmında teslim bağli taşınır rehni kurallarına kısaca değinecek, ikinci kısmında Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun teslim bağli taşınır rehni kurallarıyla kıyaslanmaya elverişli hükümleri üzerinde duracağız. Çalışmamızın son kısmında ilk iki kısımda tespit ettiğimiz hususları karşılaştırarak iki rehin türü arasındaki farklılıkları ortaya koymaya çalışacağız.

I. TÜRK MEDENİ KANUNU ÇERÇEVESİNDE TAŞINIR REHNİ

Türk Medeni Kanunu'nun Eşya Hukuku kitabının "Sınırlı Aynî Haklar" başlıklı ikinci kısmının ikinci bölümü taşınmaz rehnine, üçüncü bölümü ise taşınır rehnine ayrılmıştır. Taşınır rehnine ilişkin bu bölüm, dört ayrımdan oluşmaktadır. Bunlardan birincisi teslim bağli rehin ve hapis hakkına, ikincisi alacaklar ve diğer haklar üzerinde rehne, üçüncüsü rehin karşılığında ödünç verme işi ile uğraşanlara, dördüncüsü ise rehinli tahvile ilişkindir.

Bu bölümdeki rehin tiplerinin her biri taşınır eşyaya ilişkin sayılamaz. Bu bölümde hükme bağlanıp da gerçek anlamda taşınır eşyaya ilişkin olan rehin türleri, birinci ayrımdaki teslim bağli rehin ile hapis hakkıdır. İkinci ayrımda düzenlenen alacaklar ve diğer haklar üzerinde rehin ise, esasen taşınır eşya üzerinde rehin olarak nitelendirilemez. Yalnız alacaklar ve haklar üzerinde de rehin kurulabilmesine olanak tanımak istemiş olan kanun koyucu, bunlar için, aksine bir hüküm olmadıkça teslim bağli rehin hükümlerinin uygulanması yönünde hüküm sevk etmiştir (TMK m. 954/II). Bu yüzden taşınır ya da taşınmaz eşya olarak nitelendirilmeye elverişli olmayan malvarlıksal değerler olarak alacak ve haklar üzerindeki rehin için üçüncü bir bölüm açılmasına gerek duyulmamış ve bu rehin tipi taşınır rehnine ilişkin üçüncü bölümde, ama bağımsız bir ayrımda hükme bağlanmıştır³.

³ Üçüncü bölümün "rehin karşılığında ödünç verme ile uğraşanlar" başlıklı üçüncü ayrımı, taşınır rehni karşılığında ödünç vermeyi meslek edinenlere ilişkin özel düzenlemeler içerir. Dördüncü ayrımdaki rehinli tahvil ise, taşınmaz rehni karşılığında ödünç verme işini meslek olarak yürütenlere ilişkin olup bu kişilerin taşınmaz rehni ile güvence altına alınmış alacakları ile cari işlerinden doğan alacaklarını karşılık göster-

“Taşınır Rehni” başlıklı ikinci bölümün birinci ayrımında yer alan teslimine bağlı taşınır rehninin iradi rehin, hapis hakkının ise kanuni rehin olduğunu da belirtmek gerekir. Ayrıca teslimine bağlı taşınır rehninin, aksine bir hüküm bulunmadıkça, hak ve alacaklar üzerindeki rehne de uygulanıyor olması, bu rehin türünün taşınmaz dışında kalan malvarlıksal değerlerin rehni için temel tip olduğunun da bir ifadesidir⁴.

Çalışmamızın konusunu oluşturması itibarıyla taşınmaz eşya dışındaki tüm malvarlıksal değerlerin iradi olarak rehnedilebilmeleri için temel tip olan teslimine bağlı taşınır rehnini biraz yakından inceleyeceğiz.

A. Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Konusu ve Kapsamı

1. Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Konusu

Teslime bağlı taşınır rehni, Türk Medeni Kanunu’nun 939-949. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Türk Medeni Kanunu’nun 939. maddesinin birinci fıkrasına göre, Kanun’da öngörülen ayırık durumlar dışında, taşınırılar ancak zilyetliğin alacaklıya devri yoluyla rehnedilebilir.

Taşınır eşya, özüne zarar verilmeksizin bir yerden diğer bir yere taşınabilen eşya olarak tanımlanır. Bu tanıma uyan her tür eşya, teslimine bağlı rehin hükümleri çerçevesinde rehne konu olabilir. Yeter ki söz konusu eşyanın rehnedilmesine hukuken başkaca bir engel bulunmasın.

Taşınır eşyanın teslimi koşulu, sadece malikin rehin süresince taşınırından yoksun kalmasına yol açmayıp, bu süre boyunca alacaklıyı da taşınırı muhafaza etmek zorunda bırakmaktadır. Bu zorlukları göz önünde bulun-

rerek rehinli tahvil çıkarmalarına olanak tanır (TMK m. 970). O halde bu rehin tipinin de alacaklar üzerinde rehni bir türevi olduğu söylenebilir.

⁴ Bu yönde bkz. **Cansel**, s. 8; **Davran**, s. 77-78; **Köprülü/Kaneti**, s. 444; **Aybay**, s. 297; **Erman**, s. 171; **Esener/Güven**, s. 527; **Nomer**, Halûk Nami/**Ergüne**, Mehmet Serkan: Eşya Hukuku Cilt: II Rehin Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016, s. 66; **Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir**, no: 3604; **Ertaş**, no: 2721; **Sirmen**, s. 619; **Akipek ve Akıntürk** ise, teslimine bağlı taşınır rehnine ilişkin kuralların diğer taşınır rehni türlerine kıyas yoluyla uygulanmalarını mümkün görmekle birlikte, taşınır rehni türlerinin tümüne uygulanmaya elverişli olmadıklarını ve bu yüzden ortaya çıkan boşlukları doldurmak üzere taşınmaz rehnine ilişkin hükümlerin de değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir (**Akipek/Akıntürk**, s. 832).

duran kanun koyucu, niteliği itibariyle taşınır eşya olmasına rağmen bazı taşınırların tıpkı taşınmazlarda olduğu gibi bir sicile tescil yoluyla rehnedilmelerine de olanak tanımıştır (TMK m. 940). Motorlu taşıtlar, tescilli gemiler ya da sürü hayvanları bu taşınırlara örnek verilebilir. Bu taşınırların teslimsiz rehnedilebilmeleri, birer olanaktır. Taraflar teslimine bağlı taşınır rehni kurallarının uygulanmasını tercih etmekteyseler, bu taşınırlar için de teslimine bağlı taşınır rehni hükümleri pek tabii ki uygulanabilir. Gerçi tarafların bu yolu seçmeleri, teslim koşulunun yarattığı zorluklar nedeniyle pek beklenebilecek bir durum değildir; ama yine de tarafların bu tercihi yapmalarının haklı bir sebebi bulunabilir. Örneğin hayvan rehni siciline kaydedilmek yoluyla sürü hayvanları üzerinde rehin kurulabilmesi için rehinli alacaklının yetkili makamlar tarafından izin verilen bir kuruluş ya da kooperatif olması gerekmektedir (TMK m. 940/I). Böyle bir kuruluş veya kooperatif dışında bir kişinin alacaklı olduğu durumlarda, sürü hayvanları için bile teslimine bağlı taşınır rehni kurallarının uygulanması düşünülebilir.

2. Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kapsamı

Rehin, taşınırı eklentileriyle birlikte kapsar (TMK m. 947/I). Eklentilerin rehni kapsamında olması, eklenti olmanın hukuki sonucudur. Buna göre, bir şeye ilişkin tasarruflar, aksi belirtilmedikçe onun eklentisini de kapsar (TMK m. 686/I). O halde taşınır rehni bakımından da malik ile alacaklı anlaşarak taşınırın eklentilerini pekâlâ rehni kapsamında dışına çıkarabilirler.

Rehin bütünleyici parçaları da kapsayacaktır ve hatta bu kuralın aksi de öngörülemez. Doğal ürün niteliğindeki bütünleyici parçalar, asıldan ayrılmakla bu niteliklerini yitirirler (TMK m. 685/III). Bu ürünler asıl eşyadan ayrılmakla, ondan bağımsız bir mülkiyet hakkının konusu olurlar ve asıldan ayrıldıkları sırada rehinli alacaklının zilyetliğinde olsalar da malikin mülkiyetinde kalmaya devam ederler. Halen alacaklının zilyetliğinde bulunmaları ve asıllarının üzerindeki rehni devam ediyor olması, bunların da kendiliğinden aynı rehni kapsamına girmeleri sonucunu doğurmaz; ama malik ile alacaklı, rehin sırasında olgunlaşarak asıldan ayrılacak doğal ürünlerin de rehni kapsamına dâhil olacağını kararlaştırmakta özgürdür⁵. Böyle bir

⁵ Gerçekten de, malikin alacaklıya taşınırı kullanma ve ürünlerinden yararlanma yetkisi tanımış olması mümkündür. Bu durumda ürünlerin değeri ya asıl borca mahsup edilir ya

anlaşma yok ise, rehinli alacaklı bu ürünleri malike vermek zorundadır (TMK m. 947/II). Doğal ürünler paraya çevrilene kadar asıldan ayrılmamış ise, malik ile rehinli alacaklı arasında bir anlaşmaya gerek olmaksızın kendiliğinden rehnin kapsamında kalırlar (TMK m. 947); çünkü henüz asıldan ayrılmadıkları için rehin konusu taşınırın bütünleyici parçası olmaya devam etmektedirler.

B. Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kurulması

Türk Medeni Kanunu'nun 939. maddesinin birinci fıkrasına göre, Kanun'da öngörülen ayrık durumlar dışında, taşınırlar ancak zilyetliğin alacaklıya devri yoluyla rehnedilebilir.

Zilyetliğin devri, teslimle olabileceği gibi kısa elden teslim veya zilyetlik havalesi yoluyla da gerçekleşebilir (TMK m. 979/I); ancak hükmen teslim ile zilyetliğin devri taşınır rehni kurulmasına elverişli bir yöntem değildir⁶. Hükmen teslimde zilyetliği devreden, özel bir hukuki ilişkiye dayanarak taşınırın dolaysız zilyedi olmaya devam etmektedir, oysa taşınır fiilen yalnız rehnedenin hâkimiyetinde kaldığı sürece rehin hakkı doğmayacaktır (TMK m. 939/II). Bu durum, alacaklıya devredilecek zilyetliğin mutlaka dolaysız zilyetlik olduğu anlamına da gelmez. Temsilciye yapılan teslim, temsil edilene yapılmış gibi zilyetliği geçirir (TMK m. 978). Bu durumda temsilci dolaysız ve başkası için zilyet olurken temsil olunan alacaklı, dolaylı ve fer'i zilyet olur⁷. Zaten zilyetlik havalesi veya emtiayı temsil eden senetlerin teslimi yoluyla zilyetlik devredildiğinde de, alacaklı ancak dolaylı zilyetliği devralmış olur; ama bu iki durumda da dolaysız

da alacak için faizden kısmen veya tamamen vazgeçilir (Bkz. **Cansel**, s. 169; **Davran**, s. 79; **Köprülü/Kaneti**, s. 442, 495; **Tekinay**, Selâhattin Sulhi: Menkul Mülkiyeti ve Sınırlı Aynî Haklar (Eşya Hukuku II/3), Filiz Kitabevi, İstanbul 1994, s. 135; **Akıpek/Akıntürk**, s. 848; **Serozan**, no: 1472; **Nomer/Ergüne**, s. 101; **Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir**, no: 3689; **Ertaş**, no: 2798; **Sirmen**, s. 632; **Ayan**, III, s. 284).

⁶ **Cansel**, s. 32, 111 vd.; **Tekinay**, s. 136; **Akıpek/Akıntürk**, s. 846; **Aybay**, s. 298; **Serozan**, no: 1459-1460; **Nomer/Ergüne**, s. 95; **Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir**, no: 3669; **Ertaş**, no: 2786; **Sirmen**, s. 628; **Ayan**, III, s. 271.

⁷ Bu kavramlar için bkz. **Akıpek/Akıntürk**, s. 138 vd.; **Hatemi**, s. 43; **Erman**, s. 11; **Serozan**, no: 438 vd.; **Esener/Güven**, s. 67 vd.; **Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir**, no: 312 vd.; **Ertaş**, no: 149 vd.; **Sirmen**, s. 49-50; **Ayan**, I, s. 83 vd.

zilyetliği alacaklının temsilcisinin edindiği durumda da, hükmen teslim bakımından sağlanamayan sonuç gerçekleşmiş olmakta ve malikin rehin konusu eşya üzerindeki dolaysız zilyetliği son bulmaktadır.

Taşınır eşya üzerinde malikin dolaysız zilyetliğine mutlaka son verilmesinin bir sebebi, malikin rehin konusu eşya üzerindeki fiili tasarruflarına engel olabilmektir⁸. Böylece rehinin paraya çevrilmesi gereği doğduğunda, rehin konusu taşınırın kendisi de değeri korunmuş olacaktır. Rehlinli taşınırın rehin süresince malikin elinde kalmasına izin verilecek olsaydı, onun bu taşınır üzerindeki fiili tasarruflarına engel olmak çok zor olurdu. Malikin dolaysız zilyetliğine son verilmesinin diğer sebebi, Eşya Hukukumuzda aynî haklara egemen olan açıklık prensibidir⁹. Her aynî hak gibi, rehin hakkı da açık olmalıdır. Bir kişinin bir taşınır üzerindeki rehin hakkının varlığı üçüncü kişilerce anlaşılabilir olmadıkça, onlara karşı ileri sürülmesi isabetli olmaz. Rehlinli mal, malikin doğrudan hâkimiyeti altında kalabilse, üçüncü kişilerin bu mal üzerinde bir başkasının rehin hakkı bulunabileceğinden şüphelenmesi için hiçbir sebep olmazdı. Böylece malike hiç veya yeterli güvence almaksızın kredi açmış olan üçüncü kişiler, malikin dolaysız zilyetliğinde bulunduğu için herhangi bir rehin konusu olduğundan şüphelenmedikleri mala haciz koydurmak istediklerinde, rehlinli alacaklının aynî hakkı nedeniyle alacaklarını bu taşınırın değerinden karşılayamaz ve mağdur olurlardı. Bu nedendir ki; taşınır rehlinde kural, zilyetliğin alacaklıya devri ve malikin dolaysız zilyetliğinin sonlandırılmasıdır. Böylece rehin hakkı sahibinin malikin diğer alacaklıları karşısında öncelikli olması, herhangi bir adaletsizlik doğurmaz.

⁸ **Davran**, s. 81; **Akyazan**, Sıtkı: “Menkul Rehinde Teslim Koşulu ve Ayrıcalıkları”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Ankara 1977, Cilt: 9, Sayı: 2, s. 325; **Köprülü/Kaneti**, s. 466; **Akipek/Akıntürk**, s. 838; **Erman**, 175; **Serozan**, no: 1463; **Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir**, no: 3618; **Ertaş**, no: 2784; **Ayan**, III, s. 272; **Ergüne**, M. Serkan: Hukukumuzda Taşınır Rehlinin, Özellikle Teslime Bağlı Taşınır Rehlinin Kuruluşu, İstanbul 2002, s. 128; **Makaracı Başak**, Aslı: Taşınır Rehni Sözleşmesi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2014, s. 330.

⁹ **Davran**, s. 81; **Köprülü/Kaneti**, s. 466; **Akipek/Akıntürk**, s. 837; **Aybay**, s. 298; **Erman**, s. 175; **Serozan**, no: 1459-1460; **Nomer/Ergüne**, s. 76; **Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir**, no: 3669; **Ertaş**, no: 2785; **Sirmen**, s. 625; **Ayan**, III, s. 271, 272; **Acar**, Faruk: Rehin Hukuku Dersleri, Vedat Kirapçılık, İstanbul 2015, no: 69; **Ergüne**, s. 127; **Makaracı Başak**, s. 329.

Bir taşınırın maliki, bu taşınırı bir alacaklısına teslim ederek rehin verdikten sonra, aynı taşınır üzerinde bir başkasına daha rehin hakkı tanyabilir. Yeter ki bu taşınırın değeri her iki alacağı da karşılamaya yeterli olsun. Art rehin¹⁰ denilen bu rehin türünün kurulması için dolaysız zilyetliğin ikinci rehinli alacaklıya devredilmesi gerekmez, çünkü zaten dolaysız zilyetlik malikte değildir. Yalnız ilk rehinli alacaklının art rehinden haberi olmazsa alacağını tahsil ettiğinde taşınırı malike geri vermesi beklenir ki, bu durum art rehinli alacaklı bakımından sakıncalıdır. Bu sakıncayı öngören kanun koyucu, art rehni geçerli bir şekilde kurulabilmesini, taşınırın ikinci alacaklıya tesliminden başka bir koşula bağlamıştır. Şöyle ki, art rehin, alacağı ödenince rehnedilen taşınırın sonraki alacaklıya teslim edilmesinin rehinli alacaklıya yazılı olarak bildirilmesiyle kurulabilir (TMK m. 941). Böylece sonraki alacaklıya da dolaylı zilyetliğin sağlanmış olduğu söylenebilir. Dolaysız zilyetlik halen ilk rehinli alacaklıdadır. Bir üçüncü kişinin özel bir hukuki ilişkiye dayanarak taşınıra dolaysız zilyet kalmaya devam etmesi ama dolaylı zilyetliğin kazanılması, zilyetlik havalesidir (TMK m. 979/I). O halde, art rehni de taşınırın zilyetliğinin devri yoluyla kurulduğu söylenebilir.

Teslime bağlı taşınır rehninde, alacaklının da, eğer malikin rızası varsa aynı taşınırı bir başkasına rehin vermesi olanağı bulunmaktadır. Bu rehin de zilyetliğin devri yoluyla kurulabilecektir. Malikin rızasıyla bu tür bir rehni kurulabilmesi, taşınır rehninde malik ile borçtan kişisel olarak sorumlu olan kişinin aynı olmasının zorunlu bulunmamasına dayanmaktadır. Üstelik rehinli alacaklı da dolaysız zilyetliğe sahiptir ve kendi alacaklısına bu taşınır üzerinde rehin kurarken dolaysız zilyetliği ona geçirebilme olanağına sahiptir. Öyle ki sırf bu yüzden, malikin rızası olmasa bile rehinli alacaklı iyiniyetli üçüncü kişiye alt rehin sağlayabilmektedir, çünkü kendisi aynı zamanda taşınırın emin sıfatıyla zilyededir (TMK m. 988, m. 939/II).

Zilyetliğin devri, taşınır üzerinde rehin hakkını kurmak amacıyla gerçekleştirilmelidir. Aksi halde rehin hakkının doğduğundan söz edilemez. Zilyetliğin bu amaçla devri, tasarruf işlemidir. Taşınır eşya üzerindeki

¹⁰ Cansel, s. 180 vd.; Köprülü/Kaneti, s. 491 vd.; Ergüne, s. 158 vd.; Serozan, no: 1490 vd.; Nomer/Ergüne, s. 95-96; Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, no: 3679 vd.; Ertaş, no: 2789; Sirmen, s. 629.

tasarruf işlemlerinin hukuki sebebe bağlı olup olmadığı öğretide tartışmalı olmakla birlikte¹¹ eğer tasarruf işleminin temelinde rehin hakkı kurma borcunu doğuran bir sözleşme bulunuyorsa, bu sözleşmenin geçerliliği de herhangi bir şekilde bağlı değildir (TBK m. 12/I)¹².

C. Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Sona Ermesi

Taşınır rehni, tüm diğer rehin türlerinde olduğu gibi rehinle güvence altına alınmış olan alacağın sona ermesiyle ortadan kalkar. Malik üçüncü kişinin borcu için taşınırını rehin göstermişse, onun rızası dışında borcun nakli halinde de taşınır rehni sona erer (TBK m. 198/II). Malik ile rehinli alacaklının anlaşması veya rehin hakkı sadece belli bir süre için tanınmışsa bu sürenin dolması ile de rehin hakkı sona erecektir. Bu durumların her birinde rehinli alacaklının taşınırını malike geri vermesi gereklidir (TMK m.

¹¹ Sebebe bağlılık görüşü kabul edilecek olursa, tasarruf işleminin temelinde geçerli bir borçlandırıcı işlem bulunmadıkça, zilyetliğin devrine rağmen, alacaklı rehin hakkını geçerli olarak kazanamaz. Soyutluk görüşü kabul edilecek olursa, temelde geçerli bir borçlandırıcı işlem olmasa da alacaklı rehin hakkını kazanır; ama bu kazanımı bir sebep-siz zenginleşme niteliği taşır. Yalnız bu görüş benimsense bile temeldeki borçlandırıcı işlemi sakatlayan sebep, çoğu zaman tasarruf işleminin kendisini de sakatlayacak nitelikte olacağından, rehin hakkının kazanılmasına engel teşkil eder (Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **Cansel**, Erol: “Menkul Mülkiyetinin Geçişinin İlliliği Meselesi ve Aynî Sözleşme Kavramı”, İmran Öktem’e Armağan, Sevinç Matbaası, Ankara 1970, s. 333-358; **Serozan**, Rona: “Taşınır Eşya Mülkiyetinin Devrinde Aynı Tasarruf Sözleşmesinin Borçlanma Sözleşmesinden Ayrılığı ve Soyutluğu”, Prof. Dr. Tahir Çağa’nın Anısına Armağan, İstanbul 2000, s. 397-412; **Erbek**, Özge: “Taşınır Mülkiyetinin Devrinde Sebebe Bağlılık (İllilik) - Soyutluk (Mücerretlik) Meselesi”, Prof. Dr. Aydın Zevkilere’e Armağan, Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi, Cilt: 8 (Özel Sayı), İzmir 2013, s. 937-986; **Cansel**, s. 29 vd.; **Köprülü/Kaneti**, s. 480-481; **Akipek/Akıntürk**, s. 844-845; **Hatemi**, s. 32; **Serozan**, no: 1115 vd.; **Esener/Güven**, s. 320 vd.; **Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir**, no: 3676, 2592 vd; **Ertas**, no: 2235; **Sirmen**, s. 628; **Ayan**, III, s. 279-280; **Ergüne**, s. 123 vd.).

¹² **Akyazan**, taşınırın zilyetliğinin satış sözleşmesi uyarınca mülkiyeti devretmek amacıyla değil de rehin sözleşmesi uyarınca devredilmiş olduğunun ispatlanmasındaki güçlüğü dikkat çekerek, burada bir kanun boşluğu olduğunu kabul eder ve özellikle de taşınırın değerinden az bir borç için rehnedildiği durumlarda, zilyetliğin devrinin rehin amacıyla olduğuna ilişkin yazılı bir belge hazırlanmasını önerir. Bkz. **Akyazan**, s. 326.

944/I), eğer bir art rehin söz konusuysa bu durumda da sonraki rehinli alacaklıya verecektir (TMK. 941).

Alacağın kısmen ifa edilmesi, rehin hakkını sona erdirmez. Bu yüzden kısmi ifa halinde malik, rehinli taşınırın tamamını geri isteyemeyeceği gibi onun bir kısmını da geri isteyemez (TMK m. 944/II). Yalnız eklentilerin rehin kapsamına alınmaması konusunda tarafların anlaşması mümkün olduğuna göre, tarafların kısmi ödeme halinde eklentilerin malike geri verilmesi konusunda anlaşması da mümkündür. Eğer böyle bir anlaşma varsa, o zaman kısmi ödemeyi karşılayacak değerdeki eklentilerin malike geri verilmesi gerekir.

Taşınır rehni, alacaklının zilyet olmaktan çıkması ve onu zilyet olan üçüncü kişiden geri alamaz hale gelmesiyle de son bulur (TMK m. 943/I); çünkü bu durumda aynî hakkın açıklığını sağlayan koşul ortadan kalkmış olur. Bu nedenle artık aynî hakkın varlığından da söz edilemez. Alacaklının rızasıyla malikin -alt rehinde de bu rehni kuran alacaklının veya malikin-, geçici bir süre için taşınırın dolaysız zilyetliğini tek başına elde etmesi halinde, rehin hakkı sona ermez; ama hükümleri askıda kalır (TMK m. 943/II). Bu demektir ki bu süre içinde rehnin paraya çevrilmesi istenemeyecektir¹³. Ayrıca bu dönemde, üçüncü kişiler bu taşınıra haciz koyduracak olurlar ise, rehinli alacaklının buna da katlanması gerekecektir¹⁴. Buna karşılık, askı dönemi ortadan kalktığında, rehin hakkı sırasını korumuş olacaktır¹⁵.

Alacaklı rehinli taşınırın kural olarak dolaysız ve emin sıfatıyla zilye-didir. Taşınır ve değerini korumak, bu taşınır üzerinde fiili tasarruflardan

¹³ **Akyazan**, s. 327; **Nomer/Ergüne**, s. 105; **Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir**, no: 3713. **Davran** ise, "böyle bir durumda râhin merhunu başkasına ferağ ederse, bu tasarruf, mükteyip iyiniyetli olmasa bile, muteberdir" demektedir (Bkz. **Davran**, s. 84). Malikin rehinli mal üzerinde yapacağı tasarrufun geçerli olması için üçüncü kişinin iyiniyeti zaten aranmaz ve taşınır rehinli alacaklının zilyetliğinde bulunurken de malikin taşınır üzerinde tasarrufta bulunma yetkisi tamdır. Bu nedenle, yazarın burada, askı dönemindeki tasarruf işlemi bakımından taşınır devralan kişinin iyiniyeti aranmaksızın mülkiyeti rehinden arındırılmış olarak kazanacağını ifade etmek niyetinde olduğunu düşünüyoruz. Aynı yönde bkz. **Cansel**, s. 210; **Nomer/Ergüne**, s. 105.

¹⁴ **Köprülü/Kaneti**, s. 502; **Serozan**, no: 1528; **Nomer/Ergüne**, s. 105.

¹⁵ **Cansel**, s. 211; **Köprülü/Kaneti**, s. 502; **Nomer/Ergüne**, s. 105; **Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir**, no: 3713; **Ertas**, no: 2810; **Sirmen**, s. 634.

kaçınmak zorundadır. Taşınırı kullanma, ondan yararlanma ve üzerinde fiili ve hukuki tasarruflarda bulunma yetkisi, kural olarak, yoktur¹⁶; ama dolaysız zilyetliğinde bulunduğu sürece taşınırı kullanmasına veya ondan yararlanmasına ya da bir başkasına devretmesine engel olmak da mümkün değildir. Taşınıra zarar verme tehlikesi bile vardır; ama böyle bir davranış kendi alacağıının güvencesini ortadan kaldıracığı için pek ihtimal dâhilinde değildir.

Yetkili olmadığı halde taşınırı kullanmaya veya ondan yararlanmaya çalışan alacaklı, bu yüzden taşınırın değeri azalır, taşınır kaybolur veya yok olursa, kusurlu olacağı için ortaya çıkan zarardan sorumlu olacaktır. Dolaysız zilyedin mala bu gibi zararların gelmesinde kusurlu olması ihtimali daha yüksek olduğu için, kanun koyucu bu konuda bir kusur karinesi öngörmüştür. Buna göre, rehinli alacaklı taşınırın kaybolması, yok olması veya değerinin azalmasından doğan zararların kendi kusuru olmaksızın doğduğunu kanıtlamadıkça, bu zararlardan sorumludur (TMK m. 945/I).

Rehinli alacaklının taşınır üzerinde hukuki tasarruflarda bulunma yetkisi de yoktur; ama emin sıfatıyla zilyet durumunda olduğu için, taşınır üzerinde iyiniyetle ondan aynı hak kazanan kişilerin kazanımları korunacaktır (TMK m. 988, m. 939/II). Bu durum malikin mülkiyet hakkını kaybetmesine ya da hiç olmazsa hakkının sınırlanmasına yol açar. Rehinli alacaklı malikin bu zararından da sorumludur. Elbette, rehinli alacaklı, taşınır üzerinde malikin rızasıyla bir alt rehin kurmuş ise, bu durumda herhangi bir sorumluluğu olmayacaktır (TMK m. 945/II).

D. Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Hükümleri

Teslime bağlı taşınır rehninin hükümleri, Türk Medeni Kanunu'nun 946-949. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Buna göre, borcun ödenmemesi halinde rehinli taşınırın mülkiyetinin alacaklıya geçmesini öngören sözleşme hükmü geçersizdir (TMK m. 949). Rehinli alacaklı, ödenmeyen alacağının, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla ödenmesini isteyebilir (TMK m. 946/I). Rehin hakkı, alacaklıya asıl alacak ile birlikte sözleşme faizlerinin, takip giderlerinin ve gecikme faizinin güvencesini sağlar (TMK m. 946/II). Aynı taşınır üzerinde birden çok rehin hakkı bulunduğu takdirde, alacaklılara

¹⁶ Bu kurala aykırı anlaşma için bkz. yukarıda dn. 5.

rehin haklarının sırasına göre ödeme yapılır. Rehin hakkının sırası ise, hakların kuruluş tarihine göre belirlenir (TMK m. 948).

Türk Borçlar Kanunu'nun 159. maddesi de taşınır rehnine ilişkindir. Buna göre, alacak hakkının bir taşınır rehniyle güvenceye bağlanmış olması, bu alacak için zamanaşımının işlemesine engel olmaz. Yalnız bu durum, alacaklının rehnin paraya çevrilmesini isteme yetkisini de ortadan kaldırmaz. Zira aynı haklar zamanaşımına uğramazlar¹⁷.

II. TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ KANUNU ÇERÇEVESİNDE TAŞINIR REHNİ

20 Ekim 2016 tarihli 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu, 28 Ekim 2016 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmış ve 1 Ocak 2107 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 1447 sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunu'nu yürürlükten kaldıran bu Kanun'un "amaç ve kapsam" başlıklı birinci maddesinin ilk fıkrası şöyledir:

"Bu Kanunun amacı; teslimsiz taşınır rehin hakkının güvence olarak kullanımının yaygınlaştırılması, bu rehne konu taşınırların kapsamının genişletilmesi, taşınır rehninde aleniyetin sağlanması ile rehnin paraya çevrilmesinde alternatif yolların sunulması suretiyle finansmana erişimi kolaylaştırmaktır."

1447 sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunu'nun yerini alan bu Kanun, Ticari İşletme Rehni Kanunu'na oranla gerek tarafları (bkz. ve krş. TİRK m. 2 ve 3, TİTRK m. 3 ve 5) gerek rehne konu değerler itibarıyla daha geniş kapsamlı bir kanundur. Bu itibarla Kanun'un teslimsiz taşınır rehninin uygulama alanını büyük ölçüde genişlettiği söylenebilir; ama bu genişleme, Türk Medeni Kanunu'nun teslime bağlı taşınır rehni kurallarından aynı ölçüde bir uzaklaşma anlamına gelmemektedir. Zira Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu, aslında taşınır eşya sayılmayacak pek çok değeri de "taşınır varlık" adı altında toplayarak teslimsiz rehne konu etmektedir. Zaten teslime elverişli olmayan bu değerler bakımından teslime bağlı rehin kurallarından ayrılmış olduğunu ileri sürmek herhalde isabetli olmayacaktır. Gerçi Türk

¹⁷ Akipek/Akıntürk, s. 17; Erman, s. 7; Esener/Güven, s. 58; Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, no: 130; Ertaş, no: 80-82; Sirmen, s. 35; Ayan, I, s. 59.

Medeni Kanunu'nda da "hak ve alacaklar üzerinde rehin hakkı", taşınır rehnine ilişkin bölümün içinde özel bir ayırım altında düzenlenmiştir; ama bu rehin türü esasen taşınır eşyaya ilişkin bir rehin değildir. Sadece aksine hüküm bulunmadığı takdirde teslimine bağlı taşınır rehni kuralları bunlara da uygulanır. Öte yandan, Türk Medeni Kanunu'nun taşınır rehnine ilişkin hükümleri, Ticari İşletme Rehni Kanunu'nda hüküm bulunmayan hâllerde de uygulanacaktır (TİTRK m. 18).

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun uygulama alanı üzerinde durmuşken kısaca değinilmesi gereken bir nokta daha vardır. Bu da, Kanun'un adında geçen "ticari işlemler" ibaresinin neyi ifade ettiğidir. Ticari işlem kavramı, **Antalya** ve **Acar**'a göre, "*işletme ve mesleki faaliyet kapsamında ya da ilgili olarak kazanç elde etmek üzere girişilen her türlü iş*"i ifade etmektedir¹⁸. Aşağıda üzerinde duracağımız üzere, bu rehin sözleşmesinin tarafları arasındaki borç ilişkisinin zaten başkaca bir nitelik taşıması pek beklenemez. Bu nedenle Kanun'un adında geçen; ama tanımlara ilişkin ikinci maddede yer almayan bu ifadenin aslında Kanun'un isminde, rehin sözleşmesinin taraflarına bir gönderme yapmak üzere kullanıldığını kabul etmek gerekir¹⁹. Yürürlükten kaldırılan Kanun'da geçen "ticari işletme" ifadesi bu Kanun'un kapsamı için çok dar kalmaktadır; ama bu Kanun'un amacının teslimsiz taşınır rehni'nin uygulama alanını genel olarak değil de, ticari yaşamda finansmana erişimi kolaylaştırmak için genişletmek olduğu da unutulmamalıdır (TİTRK m. 1/I). O halde, başlıktaki bu ifadeyi Kanun'daki amaç maddesini tamamlayan bir ibare olarak görmek ve **Antalya** ve **Acar** gibi yorumlamak bize de isabetli gelmektedir²⁰. Yalnız bir

¹⁸ **Antalya**, O. Gökhan/**Acar**, Faruk: Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni, Aristo Yayınevi, İstanbul 2017, s. 10. "Ticari işlem" ifadesini teknik olarak yorumlayan **Arkan** ise, Kanun'un başlığının içeriğini tam olarak yansıtmadığına, çünkü "ticari işlem" olmayan hallere ilişkin rehin haklarının da bu Kanun kapsamında bulunduğu dikkat çekmektedir. Bkz. **Arkan**, Sabih: Ticari İşletme Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 23. Bası, Ankara 2017, s. 50. Aynı yönde **Göle**, Celal/**Aydoğan**, Gökhan: "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun Ticaret Hukuku Açısından Değerlendirilmesi", Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Ankara 2017, Cilt: 33, Sayı: 1, s. 11-12.

¹⁹ **Antalya/Acar**, s. 7.

²⁰ Hemen belirtelim ki, Kanun, birinci maddesinin üçüncü fıkrasında, ulaştığımız bu sonuçla kolaylıkla bağdaştırılamayacak bir hüküm içermektedir. Buna göre, Ticari

başkasının borcu için bu Kanun kapsamındaki taşınır varlıklarını rehin verecek kişilerin de söz konusu olabileceği gözden uzak tutulmamalıdır. Kanaatimizce bu noktada da rehinle güvence altına alınmak istenen alacağın, borçlunun ticari yaşamda finansmana erişimini sağlamaya yönelik bir hukuki işlemde doğmuş olması aranmalıdır²¹.

Bu makalenin amacı, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nu incelemek veya Ticari İşletme Rehni Kanunu ile karşılaştırmak değildir²². Amacımız, Kanun'un teslime bağlı taşınır rehni kurallarından ayrılan yönlerini ortaya koymaktır. Bu nedenle aşağıda ticari işlemlerde taşınır rehninin teslime bağlı taşınır rehni ile kıyaslanmaya elverişli yönleri üzerinde kısaca duracağız.

İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu “bir borca güvence teşkil etmek üzere kurulan ve konusu bu Kanun’da sayılan taşınır varlıklar olan rehinli işlemlere uygulanır”. Görüldüğü gibi bu hükümde “bir borç” denilerek hiçbir sınırlama yapılmamıştır. Ayrıca 1. maddenin ikinci fıkrasında da “taşınır varlıkları konu edinen işlemlerde rehin hakkının tesisine” ibaresi geçmektedir ki, bu da Kanun sanki sadece taşınır varlıkları konu alan borçlarla ilgili olarak rehin hakkı kurulmasını kapsadığı izlenimini uyandırmaktadır. Ancak kanaatimizce, Kanun’un 1. maddesinin birinci fıkrasındaki amaç hükmüne uygun yorum, “ticari işlem” kavramını burada geçen “bir borç” ifadesi kadar geniş ya da “taşınır varlıkları konu edinen işlem” ifadesi kadar dar değerlendirmeye izin vermeyecektir.

²¹ Kanun’un böyle bir sınırlama öngörmediği yönünde **Şit İmamoğlu**, Başak: Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir İnceleme, Ankara 2017, s. 8.

²² Ticari işletme rehni hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Reisoğlu**, Seza: Menkul İpoteği, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1965; **Kayhan**, Şaban: Ticari İşletme Rehni, Kazancı Yayınları, İstanbul 1996; **Antmen**, Alpay: Ticari İşletme Rehni, Yetkin Yayınları, Ankara 2001; **Erten**, M. Ali: Bankacılık Uygulamasında Ticari İşletme Rehni, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü, Ankara 2001; **Reisoğlu**, Seza: “Ticari İşletme Rehni ve Son Yasal Düzenleme”, Bankacılar Dergisi, İstanbul 2003, S. 47, s. 107-121; **Ertaş**, Şeref: “Ticari İşletme Rehni”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, İzmir 2005, Cilt: 7, Özel Sayı: İrfan Baştuğ Anısına Armağan, s. 39-50; **Helvacı**, İlhan: “Sanayi İşletmelerinde Ticari İşletme Rehni Üzerine”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, İstanbul 2007, Cilt: LXV, S. 1, s. 277-284; **Haznedar**, İbrahim Murat: Ticari İşletme Rehni ve Paraya Çevrilmesi, Legal Yayıncılık, İstanbul 2008; **Topçuoğlu**, Metin/Çon, Ömer: “Ticari İşletme Rehninde Rehin Alacaklısının Korunması”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Ankara 2011, S. 93, s. 174-214; **Yavuz**, Mustafa: “Ticari İşletmelerin Rehni”, Vergi Sorunları Dergisi, İstanbul 2015, Cilt: 38; Sayı: 326, s. 178-183.

A. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Tarafları, Konusu ve Kapsamı

1. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Tarafları

Ticari işlemlerde taşınır rehni sözleşmesinin tarafları, Kanun'un 3. maddesinde iki bent halinde sayılmıştır. Buna göre sözleşme; kredi kuruluşları ile tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü, serbest meslek erbabı gerçek ve tüzel kişiler arasında; tacir ile tacir, tacir ile esnaf veya esnaf ile esnaf arasında kurulabilir. Bu kişiler arasındaki borç ilişkisi yukarıda da ifade ettiğimiz üzere ancak ticari işlem niteliğini taşıyorsa, bu Kanun kapsamında değerlendirilmeye elverişlidir. O halde, rehin veren borçtan kişisel olarak sorumlu olmasa da (TİTRK m. 5/IX), bu kişilerden biri olmalı²³ ve rehine güvence altına alınmak istenen borç da mutlaka ticari bir işlemde doğmuş bulunmalıdır²⁴.

2. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Konusu

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 5. maddesine göre, üzerinde rehin kurulabilecek taşınır varlıklar şunlardır: *Alacaklar, çok yıllık ürün veren ağaçlar, fikri ve sınai mülkiyete konu haklar, hammadde, hayvan, her türlü kazanç ve iratlar, başka bir sicile kaydı öngörülmemiş ve idari izin belgesi niteliğinde olmayan her türlü lisans ve ruhsatlar, kira gelirleri, kiracılık hakkı, makine ve teçhizat, araç, ekipman, alet, iş makinaları, elektronik*

²³ Aynı yönde **Şit İmamoğlu**, s. 19; **Antalya/Acar**, s. 29. Yalnız, Ticari İşlemlerde Rehni Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik'in 10. maddesinin beşinci fıkrasına göre, **herhangi bir kimse**; tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü veya serbest meslek erbabı lehine, 11. maddede sayılan taşınır varlıklarını rehin olarak gösterebilir. 11. maddede sayılan ve Kanun'un 5. maddesinin birinci fıkrasında sayılanlarla da özdeş olan bu varlıkların bir kısmının ticari işletme veya esnaf işletmesi ile ya da serbest meslek faaliyeti ile ilişkili olması şart değildir (Bkz. **Şit İmamoğlu**, s. 8-9, **Antalya/Acar**, s.11). Bundan çıkan sonuç, Yönetmelik hükmünün Kanun'dan daha geniş olacak şekilde, ticari yaşamla ilgisi olmayan kişilerin de bazı taşınır varlıklarını, bu Kanun kapsamında tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü veya serbest meslek erbabı lehine rehne konu edebileceklerini düzenlemiş olduğudur (Bkz. **Şit İmamoğlu**, s. 19, dn. 29).

²⁴ Aksi yönde **Antalya/Acar**, s. 28-29.

haberleşme cihazları dâhil her türlü elektronik cihaz gibi menkul işletme tesisatı, sarf malzemesi, stoklar, tarımsal ürün, ticaret ünvanı ve/veya işletme adı, ticari işletme veya esnaf işletmesi, ticari plaka ve ticari hat, ticari proje, vagon, bu sayılanlardan üçüncü kişiler zilyetliğindeki taşınır varlık, hak ve paylı mülkiyet hakları (TİTRK m. 5/I).

Ticari işletme ve esnaf işletmesinin tamamı üzerinde rehin kurulması halinde, rehnin kuruluşu anında işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olan her türlü varlık rehnedilmiş sayılır. (TİTRK m. 5/II). Sayılan taşınır varlıkların rehne konu olabilmeleri için, rehnin kurulması sırasında mevcut olmaları veya rehin verenin mülkiyetinde bulunmaları da aranmamıştır. Böylece işletmelerin müstakbel taşınır varlıklarının (TİTRK m. 2.f) üzerinde de rehin kurulabilmesi sağlanmıştır (TİTRK m. 5/III). Rehin, işletmelerin mevcut ve müstakbel taşınır varlıklarının getirileri üzerinde de kurulabilir (TİTRK m. 5/IV)²⁵.

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 8. maddesinin üçüncü fıkrasına göre, diğer kanunlar uyarınca bir sicile tescilli zorunlu olan taşınır rehinlerine ilişkin hükümler saklı olup, bu taşınır varlıklar üzerinde bu Kanun kapsamında Rehinli Taşınır Siciline tescil suretiyle rehin tesis edilmez. Bu hüküm, üçüncü kişilerin söz konusu taşınırla ilgili olarak o taşınırın özel sicilini incelemek zorunda olmaları ve bu sicilleri incelemekle görülemeyen bir rehin hakkının onlara dayatılmasının âdil olmaması ile açıklanabilir. Yalnız Kanun'un 5. maddesinin ikinci fıkrasına göre, ticari işletme veya esnaf işletmesinin tümü üzerinde rehin kurulduğunda, işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olan her türlü varlık rehnedilmiş sayılmaktadır²⁶. Bu

²⁵ Bu rehin türü mevcut varlıkların teslimsiz ama bir sicile tescilleri suretiyle rehnini öngördüğünden henüz mevcut olmadığı için teslimi zaten söz konusu olamayacak müstakbel taşınır varlıkların tescile nasıl konu olabileceği hususu da, aydınlatılmaya muhtaçtır. Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik'in 12. maddesi de müstakbel taşınır varlıkların rehnine ilişkin olmakla birlikte, bu soruya yanıt vermekten uzaktır.

²⁶ Yalnız işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olsa da, taşınmazlar bu kapsamda değerlendirilemez. Aksi yorum, Kanun'un amacıyla da bağdaşmaz ve zaten tapu siciline kaydedilerek rehne konu olabilecek taşınmazlar bakımından işlem güvenliğini zedeleyici sonuçlar doğurur. Kanun'da taşınmazların kapsam dışında olduğunu ifade eden açık bir hüküm bulunmaması bu sonucu değiştirmemelidir. Kaldı ki, herhangi bir sebeple tapuya

varlıklar arasında, diğer kanunlarca bir sicile tescili gerekli olanlar bulunabilir. Bu durum Kanun'un iki hükmü arasında bir çelişki gibi görünebilir; ama kanaatimizce burada bir çelişki yoktur. Zira kanun koyucu bu tür taşınırları, sadece işletmenin tümünün rehnedilmesi hali ile sınırlı olarak rehin kapsamına almıştır²⁷ ve bu durumda bile rehlin ilgili sicillere bildirileceğini hüküm altına almıştır. Kaldı ki; bu taşınırlar üzerinde kendi sicillerinde daha önce kayıtlı bir rehin varsa, bildirilen yeni rehin, sonraki sırada yer alacaktır (TİTRK m. 5/II). Kanun'un 8. maddesinin üçüncü fıkrası, Kanun'un 5. maddesinin birinci fıkrası ile de çelişki halinde değildir²⁸. Tek başına rehne konu edilebilecek taşınır varlıkların listelendiği bu hükümde öyle bazı taşınırlar vardır ki, bunların özel sicillere tescilinden söz etmek pekâlâ mümkündür. Fakat bu durum, söz konusu taşınırların bu Kanun kapsamında rehnedilebileceği anlamına gelmez. Bu Kanun kapsamında rehnedilebilecek olanlar, 5. maddede sayılıp da özel bir sicile tescili gerekmeyenlerdir²⁹.

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 7. maddesine göre, birleşen veya karışan taşınır varlıklar üzerinde rehin hakkı kurulabilir. Esasen bu şekilde ifade edildiğinde böyle bir hükme gerek yoktur; çünkü 5. maddede sayılıp da maddi bir varlığı da olan taşınır varlıkların rehne konu olabilmeleri açısından, bu varlıkların basit eşya mı birleşik eşya mı niteliğinde olmalarının herhangi bir önemi bulunmamaktadır. O halde bu hükümle ifade edilmek istenen husus başka olmalıdır. Bu da birleşmeye veya karışmaya elverişli varlıklar üzerinde de rehin hakkının kurulabilecek olmasıdır. Nitekim 5. maddede sayılan hammadde, sarf malzemesi, stoklar, tarımsal ürün gibi taşınır varlıklar, başka taşınır varlıklarla birleşme ve karışmaya elverişli

kaydedilen taşınırları bile kapsamayan bir Kanun'un (bkz. TİTRK m. 1/V), taşınmazları kapsadığını ileri sürmek tutarsızlık olur. Bu nedenle Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik'in 17. maddesinin birinci fıkrası Kanun'a aykırıdır. Aynı yönde **Şit İmamoğlu**, s. 34; **Göle/Aydoğan**, s. 33.

²⁷ Bkz. **Göle/Aydoğan**, s. 33.

²⁸ Aksi yönde **Şit İmamoğlu**, s. 33, 48; **Köroğlu Ölmez**, Belin: "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Ticari İşletme Rehni", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Yıl: 2017, s. 281.

²⁹ **Göle/Aydoğan**, s. 26.

olup, ticari faaliyet çerçevesinde bunların birleşme ve karışmaya tâbi tutulmaları kaçınılmazdır. Daha doğru bir ifadeyle bu şeyler başka şeylerle birleşip karışacaklar ki, işlenmiş sayılabilsinler ve böylece ticari işletmenin faaliyeti sürebilsin. Aksi takdirde alınan kredinin geri ödenmesi, teslimsiz rehin olanağına rağmen mümkün olmaz.

Birleşen veya karışan varlıklardan biri veya birkaçı ya da tümü üzerinde birleşme veya karışmadan önce rehin hakkı kurulmuş olabilir. Kanun'un 7. maddesinin ikinci fıkrasına göre, eğer rehin konusu bir taşınır varlık rehin konusu olmayan bir taşınır varlık ile birleşmiş veya karışmış olsa bile; rehin hakkı yeni taşınır varlığın tamamı üzerinde kurulmuş sayılacaktır. Yalnız birleşen veya karışan varlıkların her biri üzerinde belki de başka alacaklıların ayrı ayrı rehin hakları da mevcut olabilir. Bu durumda bileşim veya karışım niteliğindeki yeni taşınır varlık üzerindeki rehin hakkı, her bir birleşen veya karışan taşınır varlığın birleşme veya karışma anındaki değerinin yeni varlığın değerine oranı üzerinden devam edecektir. Böylece alacaklılar yeni varlık üzerinde, birleşme veya karışmadan önce üzerine rehin koydurmuş oldukları taşınırların birleşme veya karışma zamanındaki değerleri oranında paylı rehne sahip olacaktır (TİTRK m. 7/III-IV).

Ticari İşletme Rehni Kanunu'nun 1. maddesinin beşinci fıkrasına göre, tapu kütüğüne herhangi bir nedenle tescil edilen taşınırlar bu Kanun kapsamında değildir. Hemen belirtelim ki; Kanun'un bu hükmü hiç de isabetli değildir, çünkü tapu kütüğüne ancak taşınmazlar kaydedilir (TMK m. 997-998). Taşınmaz mülkiyetinin konusu da arazi, kat mülkiyetinde bağımsız bölümler ve bağımsız ve sürekli aynî haklardır (TMK m. 704 ve m. 998). Tescil işleminin konusunu ise, taşınmaza ilişkin aynî haklar oluşturur. Bunlar da; mülkiyet, irtifak hakları ve taşınmaz yükleri ile rehin haklarıdır. Taşınır eşyanın tapu siciline tescili ise, söz konusu olmaz. Yalnızca bazı taşınırlar, bir taşınmazın eklentisi niteliğini taşıdıklarına ilişkin karine yaratmak üzere, tapu sicilinde beyan edilebilirler.

Bu hükümde sözü geçen "tescil" ifadesinin teknik olarak kullanılmadığı kabul edilecek olursa, bu hüküm ile tapu sayfasının beyanlar hanesinde

gösterilen eklentilerden söz edildiği düşünülebilir³⁰. Bu düşüncede olan **Antalya ve Acar**'a göre, taşınmaz rehni kurulurken açıkça eklenti olarak gösterilen ve beyanlar sütununa yazılan taşınırlar, gerçekten eklenti niteliğini taşıyorlar ise, taşınmaz rehminin kapsamında kalacaklarından ticari işlemlerde taşınır rehni kapsamında değerlendirilemezler. Taşınmaz rehni kurulurken eklenti niteliği taşısalar da beyanlar sütununda gösterilmeyenler ya da orada gösterilseler de eklenti sayılmayanlar pekâlâ ticari işletme rehni kapsamında sayılabilirler³¹.

Bu noktada yazarların görüşüne tam olarak katılmadığımızı ifade etmeliyiz. Zira tapu sicilinde eklenti olarak beyan edilmesi, o taşınırın eklenti olduğuna ilişkin karine yaratır (TMK m. 862/II). Aksi ispat edilene kadar da bu karineye uygun hareket edilir. Yalnız, kanun koyucu Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 1. maddesinin beşinci fıkrasında, "taşınmazın tapuda beyan edilen eklentilerin" in kapsam dışında olduğunu değil, "tapu kütüğüne herhangi bir nedenle tescil edilen taşınırlar" in kapsam dışında olduğunu hükme bağlamıştır. Kanun koyucunun bu tavrı, rehin ilişkisinin taraflarını, üçüncü kişileri ve sicil görevlilerini bir taşınırın eklenti sayılıp sayılmadığını araştırmaya itecek ve taşınırın rehin kapsamında olup olmadığı konusunda tereddüt yaratabilecek nitelikte olmayıp son derece nettir. Kişiler, bu taşınırın rehin kapsamında sayılıp sayılmayacağını ortaya koyabilmek için herhangi bir ispat yükü altında da bırakılmamışlardır. Tescilin bu rehin türüne kazandırması gereken açıklık da bu sonucu haklı gösterir. O halde, eğer bu hüküm tapuda beyan edilen eklentilerle ilişkilendirilerek açıklanabilecek ise, o zaman eklenti niteliğini gerçekten taşıyıp taşımamasından bağımsız olarak tapuda beyan edilmiş her taşınırın ticari işlemlerde taşınır rehminin kapsamı dışında kaldığı kabul edilmelidir.

Hemen belirtelim ki, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 1. maddesinin beşinci fıkrasında geçen "tapu kütüğüne herhangi bir nedenle

³⁰ **Şit İmamoğlu**, s. 26; **Antalya/Acar**, s. 95-96; **Göle/Aydoğan**, s. 34, dn. 60. **Şit İmamoğlu**, eklentinin beyanlar hanesine yazılmasının teknik anlamda tescil sayılamayacağına da dikkat çekmiştir (Bkz. **Şit İmamoğlu**, s. 26, dn. 29).

³¹ **Antalya/Acar**, s. 95-96. **Şit İmamoğlu**, eklentilerin beyanlar sütununda gösterilmiş olup olmamasına bağlı olarak yapılan bu ayrımın isabetliliğinin tartışılabilir olduğu düşüncesindedir (Bkz. **Şit İmamoğlu**, s. 26).

tescil edilen taşınırlar” ibaresinden kasıt, çok yıllık ürün veren ağaçlarla ilgili de olabilir. Ağaçlar, arzun bütünleyici parçası olarak bağımsız bir eşya niteliğine sahip değildirler. Bu yüzden Eşya Hukuku anlamında taşınır eşya olduklarından söz edilemeyeceği gibi üzerlerinde arazi mülkiyetinden bağımsız bir mülkiyet hakkı da bulunmaz (TMK m. 718/II). Ağaçlar üst hakkına da konu olamaz (TMK m. 729/II). Yalnız bir arazideki ağaçlar üzerinde arazi malikinden başka kişilerin kişisel hakları (TMK m. 722-724 ve m. 729) ile Türk Medeni Kanunu’nun 838. maddesi çerçevesinde kurulmuş kişisel irtifak haklarının bulunması mümkündür. Ayrıca ağaçlar üzerinde arazi malikinden başka bir kişinin eski hukuktan gelen aynî hakları da mevcut olabilir. Bu tür haklara konu olan ağaçlar “muhtesat” niteliğinde olup, kişilerin muhtesat üzerindeki hakları kadastro çalışmaları sırasında tespit edilir ve tapu kütüğünde arazi için açılacak sayfanın beyanlar sütununda gösterilir³². Bu durumda, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nun 5. maddesinin birinci fıkrası çerçevesinde, “taşınır varlık” olarak nitelendirilen ve ticari işlemlerde taşınır rehnine konu olabileceği ifade edilen çok yıllık ürün veren ağaçlar, eğer tapu sicilinde muhtesat olarak beyan edilmişler ise, aynı Kanun’un birinci maddesi çerçevesinde değerlendirilecek ve rehne konu edilemeyecek demektir³³.

3. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Kapsamı

Ticari işlemlerde taşınır rehni, taşınır varlıkların bütünleyici parçalarını da kendiliğinden kapsar; ama taşınır varlıkların mevcut eklentileri veya onlara sonradan özgülennmiş olan eklentiler, rehni kapsamına kendiliğinden girmez. Taraflar bunların da rehni kapsamında olacağını ayrıca kararlaştırabilirler (TİTRK. m. 6).

Ticari işlemlerde taşınır rehni, mevcut veya müstakbel varlıkların getirileri üzerinde de kurulabilir (TİTRK m. 5/IV). Taşınır varlığın sadece getirisini veya kendisi ile birlikte getirisini rehne konu etmek de mümkündür; ama Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik’in 13. maddesine göre, aksi kararlaştırılmadıkça sadece taşınır varlığın üzerindeki rehin hakkı, getirisini

³² Akipek/Akıntürk, s. 264 ve dn. 17a; Ertuş, no: 623 vd; Sirmen, no: 154.

³³ Aksi yönde Şit İmamoğlu, s. 32.

kapsamaz. Ne var ki Yönetmeliğin bu hükmünü Kanun'un 11. maddesindeki hükümle bağdaştırmak mümkün değildir. Aynı taşınır varlık üzerinde birden fazla rehin hakkının bulunması halinde rehinler arasında sıralamaya ilişkin olan "öncelik hakkı" başlıklı bu maddenin dördüncü fıkrasına göre, getirisi üzerinde ayrıca bir rehin tesis edilmemiş ise varlığın getirisi üzerindeki öncelik hakkı, asıl rehinli varlığın öncelik sırasıyla aynıdır. Bu hükme göre, Kanun koyucu, taşınır varlık üzerindeki rehin hakkının getiri üzerinde ayrıca rehin hakkı kurulmamış olsa bile, getiriye de kapsamasını arzu etmiş ve hatta getiriye, asıl varlık ile aynı öncelik sırasını tanımış görünmektedir. Oysa yönetmelik hükmü, bu hükme ters düşmekte ve aksi kararlaştırılmadığı takdirde taşınır varlığın üzerindeki rehin hakkının getirisini kapsamadığını ifade etmektedir. Böylece asıl varlık üzerinde rehin kurulup getirisi buna açıkça dâhil edilmemiş ise, getiri üzerinde rehin hakkı olmuyor; ama bu getiri üzerinde öncelik hakkı bulunabiliyor ki, bu açık bir çelişkidir.

B. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Kurulması

Ticari işlemlerde taşınır rehni, rehin sözleşmesinin Rehinli Taşınır Sicili'ne tescil edilmesiyle kurulur (TİTRK m. 4/I). Rehinli Taşınır Sicili, mevzuatı gereği kendi özel siciline tescili zorunlu olanlar dışındaki taşınır varlıklar üzerinde, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu kapsamında kurulacak rehinlere ilişkin tescil, terkin, değişiklik gibi işlemlerin gerçekleştirildiği ve elektronik ortamda tutulan bir sicildir. Merkezi olarak tutulan Rehinli Taşınır Sicili, alenidir (TİTRK m.2.k ve m.8). Böylece, taşınır varlıkların teslimsiz rehnedenilmesi ihtiyacına yanıt ararken ortaya çıkan aynı hakkın açıklığını sağlama problemi çözülmüş olmaktadır. Rehin hakkı, Sicile tescil edilmekle üçüncü kişilere karşı da hüküm ifade eder (TİTRK m. 9/I), yani bundan çıkan sonuç, üçüncü kişilerin bu taşınır varlık üzerindeki rehin hakkının varlığını bilmediklerini ileri süremeyecek olmalarıdır³⁴.

Bu noktada akla bir sorunun gelmesi kaçınılmazdır. Şöyle ki; ticari yaşam ağırlıklı olarak ticari emtianın imalatı, üretimi ve tedavülünü konu alır. Ticari işlemlerde taşınır rehnine konu olabilecek taşınır varlıklar içinde

³⁴ Bu sonucun genel olarak isabetli olmadığı yönünde bkz. **Şit İmamoğlu**, s. 31, 34, 37; **Göle/Aydoğan**, s. 39.

stoklar, hammadde, sarf malzemesi gibi değerler de yer almaktadır³⁵. Karışma veya birleşme sonucunda bu şeylerin başka bir şey haline gelince rehin hakkı yeni şey üzerinde devam edebildiği için, tek başına imalat ya da üretim süreci bir sakınca yaratmaz; ama bu sürecin sonunda ortaya çıkan taşınır varlığın doğrudan veya perakendeciler vasıtasıyla münferit tüketicilere devri halinde durum ne olacaktır? Sırf hammaddesi veya stoktan mal olarak doğrudan kendisi rehne konu olduğundan ve Taşınır Rehni Sicili de aleni olduğundan böyle bir taşınır varlığı edinmiş olan tüketici de iyiniyet iddiasında bulunamayacak ve borç ödenmeyecek olursa bu taşınırın satılıp paraya çevrilmesine katlanmak zorunda mı kalacaktır? Bu soru³⁶, şüphesiz ki olumsuz yanıtlanmalıdır. Aksi bir yaklaşım ne tüketicinin korunması gerekliliği ile bağdaşır ne de ticari işlemlerde teslimsiz taşınır rehninin işleyişi bakımından pratik sonuçlar sağlar. Burada kanun koyucunun tüketicinin korunması amacıyla mutlaka öngörülmesi gerekli olan bir istisnayı ihmal ederek hükmü çok geniş bir şekilde ele almış olduğunu ve böylece ortaya örtülü bir kanun boşluğunun çıkmış bulunduğunu söyleyebiliriz³⁷. O halde, bu boşluk tüketicinin korunması amacına uygun olarak doldurulmalı ve kendisi ya da bileşenleri rehin konusu olan taşınırların tüketici eline geçmesi halinde bu rehnin sona ereceği kabul edilmelidir. Ne var ki, böyle bir yakla-

³⁵ Kanun'da bu hususun bu kadar basit bir şekilde ele alınmasının uygulamada sorunlara yol açabileceği görüşünde olan **Arkan**'a katıldığımızı belirtmeliyiz (**Arkan**, s. 58; ayrıca **Şit İmamoğlu**, s. 29-31).

³⁶ **Şit İmamoğlu** da, tüketiciler bakımından özel bir ayırım yapmaksızın bu sakıncaya dikkat çekmiş ve rehne konu döner malvarlığını devralma olasılığı bulunan üçüncü kişilerin çıkarlarının kanun koyucu tarafından dikkate alınmadığını ifade etmiştir. Yazar, ayrıca, İngiliz Hukukunda geçerli olan değişken rehin sisteminin açıkça benimsenmesi ile bu sorunun aşılabileceğine dikkat çekmiştir. Bu sisteme göre, döner malvarlığı denilen bu gibi taşınır varlıklar rehne konu edilseler de "kristalleşme anı" denilen ve çoğu zaman borcun vadesi gibi belli bir an itibarıyla malikin elinde bulunanlar dışındaki şeyler, rehin kapsamında sayılmaz. Dolayısıyla bunları vaktiyle edinmiş olan üçüncü kişilerin de zarar görmesi söz konusu olmaz (Bkz. **Şit İmamoğlu**, s. 29-30 ve 34). Ne var ki, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun bu sistemi benimsediğine ilişkin hiçbir ipucu bulunmamaktadır.

³⁷ Bkz. **Göle/Aydoğan**, s. 38; Örtülü boşluklar ve doldurulması hakkında ayrıntılı açıklama için bkz. **Serozan**, Rona: Medeni Hukuk Genel Bölüm Kişiler Hukuku, Vedat Kitapçılık, 6. Bası, İstanbul 2015, s. 157 vd.

şımada hammadde, stok mallar ve sarf malzemeleri üzerinde rehin hakkı kurulmasına olanak sağlanmış olmasının pek bir önemi kalmayacaktır³⁸. Esasen tüketiciler için bir istisna yapılmayacak olursa, borç ödenmediğinde alacaklının rehinin paraya çevrilmesi amacıyla her bir tüketiciyi ayrı ayrı takip etmesi de pek pratik olmayacaktır.

Rehin sözleşmesinin Rehinli Taşınır Siciline tescili, tasarruf işlemidir. Sözleşmenin yapılması ise borçlandırıcı işlemdir. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu, bu borçlandırıcı işlemin geçerliliğini şekle de bağlamış bulunmaktadır³⁹. Yalnız bu noktada taraflara iki ayrı seçenek sunmuştur. Rehin sözleşmesi yazılı olarak yapılabileceği gibi elektronik ortamda da yapılabilir (TİTRK m. 4/II). Elektronik ortamda düzenlenen rehin sözleşmesi, güvenli elektronik imza ile onaylanmadıkça; yazılı olarak düzenlenen rehin sözleşmesi ise tarafların imzaları noterce onaylanmadıkça veya Sicil yetkilisinin önünde imzalanmadıkça Sicile tescil edilemez (TİTRK m. 4/III-IV). İster elektronik ortamda ister yazılı olarak düzenlenmiş olsun rehin sözleşmesinde yer alması zorunlu olan unsurlar da Ticari İşletme Rehni Kanunu'nda açıkça sayılmıştır. Bu unsurlar; rehin sözleşmesinin taraflarına, rehinle ödeneceği güvence altına alınan borca ve rehne konu olan taşınır varlığa ilişkin olmak üzere üç temel grup altında toplanabilir (bkz. m. TİTRK m. 4/VI). Bu unsurlardan birinin eksikliği hâlinde, tescil talebi reddedilecek ve rehin kurulamayacaktır (Rehinli Taşınır Sicili Yönetmeliği m. 27/I.b).

Ticari işlemlerde taşınır rehinine konu olmuş bir taşınır varlık üzerinde art rehin veya alt rehin kurulması da mümkündür. Hatta rehin sözleşmesinde art rehin veya alt rehin kurulmasını yasaklayıcı bir kayıt yer alsa bile bu kayıt geçerli sayılmayacaktır (TİTRK m. 4/VII)⁴⁰. Şüphesiz ki taşınır varlığı

³⁸ Bu sorunun da çözülmesi, sadece örtülü boşluğun doldurulması ile olmayıp **Şit İmamoğlu**'nun yukarıda dn. 36'da özetlediğimiz önerisinin Kanun'a alınmasından geçecektir.

³⁹ Bu konuda ayrıntılı bir inceleme için bkz. **Güleş, Bedia/Doğu, Hakkı Mert**: "6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında Kurulan Taşınır Rehni Sözleşmesinin Şekli", Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, İstanbul 2016, Cilt: 11, Sayı: 147-148, s. 53-73.

⁴⁰ Kanun'un art rehni yasaklayan kayıtlamaları geçersiz sayması, malikin tasarruf yetkisini kısıtlayıcı anlaşmaları da geçersiz saymasına paralel bir düzenleme olmakla birlikte, alt

ğın art veya alt rehne konu edilmesi de ancak Rehinli Taşınır Siciline tescil yoluyla gerçekleşebilecektir.

Taraflar, rehin sözleşmesinde rehin verenin rehne konu olan varlık üzerindeki tasarruf yetkisini kısıtlayan başkaca kayıtlar da öngöremezler. Aksi halde bu kayıtlar da geçersiz sayılacaktır (TİTRK m. 4/VII). Yalnız müstakbel taşınır varlıklar üzerinde rehin kurulmuş ise, malik bu varlıklar üzerinde diğer tasarruflarda bulunabilmek için öncelikle varlığın mülkiyetini kazanmış olmalıdır (TİTRK m. 5/3)⁴¹.

rehni yasaklayan anlaşmaların geçersiz sayılmasının sebebini anlamak güçtür. Alt rehin için bu Kanun'da özel bir düzenleme olmadığına göre, rehinli alacaklının taşınır varlıklar üzerinde alt rehin kurabilmesi, Türk Medeni Kanunu çerçevesinde, yani malikin rızasıyla olmak zorundadır. Kanun alt rehin yasaklayan kayıtları geçersiz saymakla malikin rızasının aranmasının gerekmediği gibi bir izlenim yaratmaktadır. Böyle bir yorum ise, rehinli alacaklıya sadece borç ödenmediğinde taşınırın değerine başvurma yetkisinin değil, belki kendisinin başkalarına karşı üstleneceği borçlar için bile kendi alacağı vadesinden önce taşınırın değerinden yararlanma yetkisinin de verildiği anlamına gelir. Bu yönde düşünmeyen **Arkan**'a göre ise, bu hüküm tıpkı tasarruf hakkının korunmasına ilişkin yönüyle olduğu gibi, mal ve hizmet üretiminin kesintiye uğratılmamasına hizmet etmektedir (**Arkan**, s. 55).

⁴¹ Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik'in 12. maddesi de bu konuya ilişkin olup esasen Kanun'un 5. maddesinin üçüncü fıkrasındaki düzenlemeden daha açıktır. Hemen belirtelim ki Kanun'un bu hükmünü yorumlayan **Antalya ve Acar**, buradaki "tasarruf yetkisi"nin rehin alanın paraya çevirme yetkisini ifade ettiğini kabul etmektedirler. Yazarlara göre, bu hüküm ile, rehin alanın rehin paraya çevrilmesini isteyebilmesi için müstakbel taşınır varlığın rehin verenin mülkiyetine girmesi gerektiği ifade edilmektedir (bkz. **Antalya/Acar**, s. 87). Oysa Yönetmelik, müstakbel taşınır varlıklar rehnedildiğinde, malikin diğer tasarruf işlemlerini ancak müstakbel taşınır varlığı mülkiyete konu ettikten sonra kullanabileceğini açıklayarak yazarların bu görüşünü temelsiz bırakmış olmaktadır. Esasen rehin paraya çevrilmesi için müstakbel taşınır varlığın rehin verenin mülkiyetine girmesi pek tabii ki gerekli olmalıdır; ama kanaatimizce bu sonuca ulaşmak için Kanun'un başka bir amaçla sevk edilmiş bulunan hükmünden yararlanmaya ihtiyaç yoktur. Bir tacir müstakbel taşınır varlığı rehin konusu edebilse de, paraya çevirme günü geldiğinde halen mülkiyetine girmemiş olan mal bakımından, alacaklı bu yetkiyi herhalde kullanamamalıdır. Aksi düşünce, o taşınır varlığın mevcut maliki olan ve rehin sözleşmesi ile hiç ilgisi bulunmayan kişinin aynî hakkını zedeleyecek olduğuna göre, zaten kabul edilemez.

C. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Sona Ermesi

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nda rehin hakkının sona ermesine ilişkin özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Buna karşılık, Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik'in 22. maddesi, "rehin hakkının sona ermesi" başlığını taşımaktadır. Bu hükme göre, ticari işlemlerde taşınır rehni; belirlenen sürenin sona ermesi, alacağın sona ermesi, rehnin terkinini veya rehinli taşınır varlığın tamamen yok olmasıyla sona erer.

Teslime bağlı taşınır rehni ile güvence altına alınmış olan alacak sona erdiğinde, rehinli alacaklının rehin konusu taşınırı malike geri vermesi gerekir; ama ticari işlemlerde taşınır rehni teslimsiz gerçekleştiğinden böyle bir zorunluluk bulunmamaktadır. Buna karşın, alacak sona erdiğine göre rehne ilişkin sicil kaydının varlığını sürdürmesi için de bir sebep kalmamaktadır. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu 15. maddesinde bu konuya özgü bir düzenleme içermektedir. Buna göre, rehin alacaklısı alacağın son bulunduğu tarihten itibaren üç işgünü içinde, rehin kaydının sicilden terkinini için başvuruda bulunmalıdır. Aksi halde borcunu ödeyen ve bunu belgeleyen borçlu da rehnin terkinini sicilden isteyebilir ve rehnin terkinini isteme yükümlülüğünü yerine getirmeyen rehinli alacaklıya idari para cezası uygulanır.

Rehinli taşınır siciline tescil yoluyla kurulmuş olan bu rehin hakkı, sırf rehne konu olan varlığın mülkiyetinin başkasına devri ile kural olarak sona ermeyecektir. Bu bir tescilli rehin türü olup malikin rehin konusu varlık üzerinde vasıtasız zilyetliğinin sona erdirilmesi gerekmediğinden rehnin kurulmasından sonra taşınır varlığın zilyedinin değişmesi de rehni sona erdirmeyecektir. Yalnız gerek mülkiyetin gerek zilyetliğin başkasına devri ile rehnin sona ereceğini taraflar kararlaştırabilirler (bkz. Yön. m. 28/I). Ayrıca yukarıda ifade ettiğimiz üzere, bu hususta Kanun'da hiçbir açıklık bulunmasa da, rehne konu olan taşınır varlığın bir tüketici işlemi ile devredildiği hallerde bu varlık üzerindeki rehin hakkının sona erdiğinin kabul edilmesi zorunludur.

D. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Hükümleri

Ticari işlemlerde taşınır rehninin hükümleri, ağırlıklı olarak Kanun'un 10-14. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Bu Kanun'da düzenlenmemiş

hususlarda ise Türk Medeni Kanunu'nun taşınır rehni kuralları uygulama alanı bulacaktır (TİTRK m. 18). Dolayısıyla ticari işlemlerde taşınır rehni de, alacaklıya asıl alacak ile birlikte sözleşme faizlerinin, takip giderlerinin ve gecikme faizinin güvencesini sağlar (TMK m. 946/I).

Her ne kadar, Kanun'da hüküm bulunmayan hallerde Türk Medeni Kanunu'nun taşınır rehni kurallarının uygulanacağı hükme bağlanmış olsa da⁴², Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nunda ve Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik'te yer alan hükümlerin çoğunlukla Türk Medeni Kanunu'ndaki taşınmaz rehninin hükümlerine paralel olduğu görülür. Zira bu rehin türü de, taşınmaz rehninde olduğu gibi bir sicile tescil yoluyla kurulabildiği için, rehin hakkının hükümleri bakımından benzer olanaklardan yararlanması ve benzer ilkelerin benimsenmesi olağan karşılanmalıdır⁴³.

⁴² **Şit İmamoğlu**, Kanun'da bu hükümlere atf yapılmasını eleştirmekte ve Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik'in 42. maddesi ile Kanun'un 18. maddesi arasında da bir çelişki olduğunu ifade etmektedir. (Bkz. **Şit İmamoğlu**, s. 45 ve 49; Aynı yönde **Göle/Aydoğan**, s.49; **Köroğlu Ölmez**, s. 276). Gerçekten de bu Yönetmeliğe göre, Kanun ve Yönetmelik'te hüküm bulunmayan hallerde Türk Medeni Kanunu'nun taşınır ve taşınmaz rehnine ilişkin kuralları kıyas yoluyla uygulanır. Hemen belirtelim ki, yazarın bu tespitine katılmıyoruz. Ticari işlemlerde taşınır rehni tescilli bir rehin türü olarak teslime bağlı taşınır rehinden ayrılmış olsa da, Kanun zaten gerekli olduğu ölçüde taşınmaz rehnine de atf yapmış ya da doğrudan doğruya taşınmaz rehnine ilişkin hükümlere paralel düzenlemeler getirmiştir. Bunun dışında teslime bağlı taşınır rehni, her tür taşınır eşya ile hak ve alacakların rehninde başvuru temel rehin tipidir ve bu rehin tipi bakımından hüküm bulunmayan hallerde de taşınmaz rehnine ilişkin hükümlerden zaten yararlanılmaktadır (**Davran**, s.77-78; **Köprülü/Kaneti**, s. 453-454; **Akıpek/Akıntürk**, s. 832; **Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir**, no: 3605; **Ertaş**, no: 2721) Kaldı ki; kanun veya yönetmelikte hüküm bulunmayan hallerde kıyas yoluyla bir başka kurala başvurmak için kanunda veya yönetmelikte buna izin veren bir normun varlığına ihtiyaç duyulmaz. Türk Medeni Kanunu'nun birinci maddesi bu konuda hâkimi zaten yetkilendirmiş bulunmaktadır.

⁴³ Taşınmaz rehni ile ticari işlemlerde taşınır rehni arasında karşımıza çıkan bir benzerlik, Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik'in 23. maddesine dayanmaktadır. Buna göre, ticari işlemlerde taşınır rehninin sicile tescilinden sonra alacak zamanaşımı işlemez. Ne var ki, Kanun'da yer almayan böyle bir hükmün Yönetmelikle getirilmesi, isabetli değildir. Bu durumda Yönetmelik hükmünün uygulanmayacağı hakkında bkz. **Şit İmamoğlu**, s. 44.

Ticari işlemlerde taşınır rehninin hükümlerini, aşağıda üç alt başlık altında ele alacağız.

1. Aynı Taşınır Varlığın Birden Fazla Rehin Hakkına Konu Olması

Tıpkı teslimine bağlı taşınır rehninde olduğu gibi ticari işlemlerde taşınır rehninde de art rehin kurma olanağı mevcuttur. Hatta rehin sözleşmesine taşınır varlığın art rehne konu edilmesinin yasaklanmasına ilişkin bir kayıt konulmuş olsa bile, bu kayıt geçersizdir (TİTRK m. 4/VII).

Ticari işlemlerde taşınır rehni bakımından aynı taşınır varlığın birden çok rehin hakkına konu olması sadece art rehin yoluyla gündeme gelmez. Taşınır varlığın sağladığı güvencenin derecelere ayrılması suretiyle aynı taşınır varlık üzerinde farklı derecelerde farklı rehin haklarının kurulması da mümkündür. Bu durumda birden fazla alacaklı arasındaki sıra, derecelerin sırasına göre belirlenir (TİTRK m. 10/I). Ancak aynı taşınır varlık üzerinde derece sırası belirtilmeksizin de birden fazla rehin hakkı kurulabilir ki, art rehinin ya da rehinlerin söz konusu olduğu bu durumda, alacaklılar arasındaki sıra, rehinin kurulma anına göre belirlenir (TİTRK m. 11/I). Görülüyor ki Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nda, taşınır varlık üzerinde birden fazla alacaklının rehin hakkı söz konusu olacağı haller için, hem teslimine bağlı taşınır rehninde geçerli olan kıdeme öncelik ilkesine (ilerleme sistemi)⁴⁴ hem de taşınmaz rehninde geçerli olan derecenin önceliği ilkesine (sabit derece sistemi)⁴⁵ yer verilmiş bulunmaktadır. Kanun koyucu, derece sisteminin geçerli olduğu durumlarda, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun taşınmaz rehnine ilişkin 871-876. maddelerine de açıkça yollama yapmış bulunmaktadır (TİTRK m. 10/I. c. 3).

Birleşen veya karışan varlıklar üzerindeki rehin hakları, varlığın birleşme veya karışmadan önceki durumuyla aynı önceliğe sahip olup eğer birleşen veya karışan varlıklar aynı dereceye kurulmuş ise, bu durumda,

⁴⁴ Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik'te, bu ilkeyi ifade etmek üzere "ilerleme sistemi" deyimini kullanılmaktadır (bkz. Yön. m. 25.)

⁴⁵ Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik'te, bu ilkeyi ifade etmek üzere "sabit derece sistemi" deyimini kullanılmaktadır (bkz. Yön. m. 26.)

önceliği belirlemek için her bir birleşen veya karışan varlığın üzerinde rehnin tescil edildiği an esas alınır (TİTRK m. 11/III). Ayrıca, taşınır varlığın sadece kendisi üzerinde rehin tesis edilmiş olsa bile, getirisi üzerindeki öncelik hakkı da rehinli varlığın öncelik sırasıyla aynıdır (TİTRK m. 11/IV)⁴⁶.

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nda, sonraki sırada yer alan rehinli alacaklılara boşalan dereceye geçme hakkı verilebileceği de hükme bağlanmıştır. Bu hak sonraki alacaklıya rehin sözleşmesi ile birlikte tanınmış olabileceği gibi, sonradan ayrı bir sözleşme ile de tanınabilir; ama geçerli olması için bu sözleşmenin de Sicile tescil edilmesi zorunludur (TİTRK m. 10/II). Bu rehin türünde, alacaklıya boşalan dereceye ilerleme hakkının tanınması, rehnin sadece derece sistemine göre kurulduğu hallerle de sınırlı değildir. İlerleme sisteminde de alacaklıya bu hak tanınabilir. Şöyle ki; ilerleme sisteminde zaten önceki rehin sona erince kuruluş tarihi itibarıyla onun ardından gelen rehin, kendiliğinden onun yerine geçecektir. Yalnız önceki rehin boşaldığında sıra itibarıyla hemen ardından gelen rehin veya rehinlerden sonraki bir rehin hakkının da boşalacak ilk dereceye geçmesi kararlaştırılabilir. Yalnız bunun için, ilerleyecek rehinden önce gelen alacaklı ya da alacaklıların tümünün muvafakati de sağlanmalıdır (Yön. 25/VI).

Aynı taşınır üzerindeki birden fazla rehin hakkından birinin geçerlilik süresi, sonradan uzatılmış olabilir. Bu durumda ilerleme sisteminde süresi uzatılan rehinden sonraki sırada başka bir alacaklı varsa, rehin hakkının süresi uzatılan alacaklının sırası en sona düşer. Derece sisteminde ise, sürenin uzatılması halinde, rehin hakkının süresi uzatılan alacaklının derece ve sırası korunur (Yön. m. 21/III). Kanaatimizce daha sonraki derecelerde bulunan bir alacaklıya boşalan dereceye ilerleme hakkı tanınmış ise, bu durumda önceki derecede yer alan rehnin süresinin uzatılabilmesi, kendisine bu hak tanınmış olan alacaklının da rızasına bağlanmış olmalıydı.

2. Tarafların Hakları ve Yükümlülükleri

Rehin hakkı, alacaklıya, borç ödenmediğinde alacağını tahsil edebilmek için rehin konusu varlığın değerine müracaat etme hakkı verir. Dolayısıyla

⁴⁶ Yukarıda "II. A. 3. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Kapsamı" başlığı altında, bu hükme ilişkin çekincemizi ifade etmiş bulunuyoruz.

borcun vadesi dolana kadar alacaklının rehin konusu üzerinde kural olarak hiçbir yetkisi bulunmaz. Ticari işlemlerde taşınır rehni için de bu durum farklı değildir. Rehin hakkı tescille kurulduğu için alacaklının rehin konusu taşınır varlık üzerinde zilyetlik kurma yetkisinden bile söz edilemez. Yalnız aynı sebepten ötürü, borcun vadesi dolana dek, malikin zilyetliğinde bulunan taşınır varlığın değerini azaltması tehlikesi bulunur. Bu tehlikeye karşı alacaklıların korunması gereklidir. Bu nedenle kanun koyucu taşınır varlığı zilyetliğinde bulunduran kişiye birtakım yükümlülükler yüklerken alacaklıya da birtakım haklar tanımıştır. Sözleşme taraflarının bu hak ve yükümlülükleri Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 12. maddesinde hükme bağlanmıştır. Aynı maddenin birinci fıkrasına göre, taraflar bu Kanun'a aykırı olmamak koşuluyla, başka hak ve yükümlülükler de öngörebileceklerdir. Gerek Kanun'un 12. maddesi gerek Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik'in "koruma tedbirleri" başlığını taşıyan 27. maddesi incelendiğinde, bu konunun Türk Medeni Kanunu'nun taşınmaz rehnine ilişkin hükümlerine paralel bir şekilde düzenlendiği görülür (bkz. TMK m. 865-867).

Kanun'un 12. maddesine göre, zilyet rehinli taşınırın değerini koruyacak önlemleri alma yükümlülüğü altındadır. Rehin alacaklısı da, rehin veren veya bir başkasının zilyetliğinde bulunan taşınır varlığın durumunu denetleme hakkına sahiptir. (TİTRK m. 12/II-IV). Zilyet, rehinli taşınırın değerini düşürecek davranışlarda bulunursa; alacaklı, hâkimden bu gibi davranışların yasaklanmasını isteyebilir. Bu durumda gerekli önlemlerin alınması için hâkim alacaklıya yetki verebileceği gibi, gecikmesinde tehlike bulunan hallerde alacaklı kendiliğinden bu önlemleri almaya da yetkilidir (TİTRK m. 12/II). Bu önlemler için yapılan giderler, zilyetten istenebilir (TİTRK m. 12/III). Bu giderler için taşınır varlık üzerinde, tescile gerek olmaksızın ve tescil edilmiş olan diğer yüklerden önce gelen bir rehin hakkı da doğar (Yön. m. 27/I).

Önlemler zamanında veya hiç alınmamışsa ve bu yüzden rehin konusu taşınır varlığın değeri azalmışsa, rehin veren rehin alacaklısının bu zararından da sorumludur (TİTRK m. 12/V).

Rehinli taşınır varlığın değerinde düşme meydana gelmişse, rehin alacaklısı, borçludan alacağı için başka güvence göstermesini veya rehinli taşınırın eski hâline getirilmesini isteyebilir. Hatta borçludan güvence istemesi

için rehinli taşınırın değerinin düşmesi şart olmayıp taşınırın değerinin düşme tehlikesinin bulunması da yeterlidir. Hâkimin belirleyeceği süre içinde yeterli güvence verilmezse, alacaklı, alacağının güvence eksikliğini karşılayacak kısmının vadesinden önce ödenmesini de isteyebilir (Yön. m. 27/II).

Taşınır varlığın değerinin düşmesi zilyedin bir kusuru olmaksızın da gündeme gelebilir. Böyle bir durumda eğer zilyede bir tazminat ödenmiş ise, alacaklı zilyetten, tazminat miktarını aşmayacak ölçüde güvence vermesini veya kısmi ödeme yapmasını isteyebilir. Rehin alacaklısı, bu durumda da değer düşmesinin önlenmesi veya giderilmesi için kendiliğinden önlem almaya yetkilidir ve bu amaçla yaptığı giderler için rehinli taşınır varlık üzerinde tescile gerek olmaksızın ve tescil edilmiş olan diğer yüklerden de önce gelmek üzere bir rehin hakkına sahip olur. Yalnız bu masraflara kendi kusuruyla yol açmış olmadığı için, malikin bu giderlerden ayrıca bir kişisel sorumluluğu bulunmaz (Yön. m. 27/III). Bu borçtan kişisel olarak sorumlu olan kişi, hem alacaklının rehin hakkını hem de malikin mülkiyet hakkını ve zilyetliğini ihlâl etmiş olan üçüncü kişidir (TİTRK m. 12/III). Bazen değer azalması üçüncü bir kişinin dahi kusuru olmaksızın gerçekleşir. Bu durumda giderlerden kişisel olarak sorumlu tutulabilecek hiç kimse olmaz; ama taşınır varlık üzerinde bunları karşılamak için tescilsiz ve öncelikli olarak doğan rehin hakkı saklı olur.

Taşınır varlığın tüketici işlemi ile elden çıkarılması hâline de, kanaatimizce, taşınır varlığın değerinin zilyedin kusuru olmadan azaldığı durumlara özgü kural, kıyas yoluyla uygulanmalıdır. Gerçi malik taşınır varlığı iradi olarak bir tüketici işlemine konu etmektedir; ama iş yaşamının olağan sonucu budur ve bu yüzden malik kusurlu addedilememelidir. Tüketicinin korunması gerekliliği nedeniyle taşınır varlık üzerindeki rehin hakkı sona ereceği için artık alacaklının başka bir güvenceye ihtiyacı olacaktır. Bu güvencenin tutarı da tüketici işlemine konu olan taşınır varlığın satış bedeli olmalıdır. Eğer güvence verilmeyecekse, o zaman da alacaklıya, üzerindeki rehin hakkının sona ermesi gerektiğini önerdiğimiz taşınır varlığın karşıladığı alacak kadar kısmi ödeme yapılmalıdır.

Taşınır varlık bir tüketici işlemine konu olmadığı sürece, sırf mülkiyeti veya zilyetliği başkasına devredildi diye rehin konusu olmaktan çıkmaz (Yön. m. 28/I); ama yeni malik ve/veya zilyedin bu varlığın değerini düşü-

recek davranışlarda bulunması tehlikesi söz konusu olabilir. Rehinli alacaklının bu ihtimale karşı önlem alabilmesi ve varlığın durumunu kontrol edebilmesi, bu mülkiyet ve/veya zilyet değişikliğinden haberdar olmasını gerektirir. Bu yüzden taşınır varlığın devrinin Rehinli Taşınır Siciline tescil edilmesi gerekir. Rehin veren söz konusu değişikliği Sicile tescil ettirmekle de yükümlü kılınmıştır (TİTRK m. 12/VI). Hatta bu yükümlülük, tüketici işlemi ile elden çıkmış taşınır varlıklar için de söz konusu olmalıdır. Gerçi bu varlıklar kanaatimizce bundan böyle rehne konu sayılamamalıdır; ama bu durumda alacağı devralırken sicildeki kayda güvenerek bu alacağın birtakım taşınırlarla güvence altında olduğuna inanan üçüncü kişilerin zarar görmeleri de engellenmiş olur.

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nda, rehin veren veya taşınırı rehin yüklü olarak devralan kişiye, bu Kanun'dan doğan bazı yükümlülüklerini ihlâl etmesi halinde, adli para cezası yaptırımını da öngörülmüştür. Ancak rehinli alacaklının şikâyeti üzerine uygulanabilecek olan bu cezanın üst sınırı, güvence altına alınan borç tutarının yarısıdır. Adli para cezasına tâbi olan ihlâller; rehinli varlığı Kanun'a aykırı olarak kullanmak, alacaklıya zarar vermek kastıyla tahrip veya imha etmek, rehinli taşınır varlığın devrini sicile tescil ettirmemek ve sicili yanılmaya yönelik faaliyetlerde bulunmaktır (TİTRK m. 16/I).

3. Borçlunun Temerrüdü Üzerine Alacağın Taşınır Varlıktan Karşılanması

Rehin hakkının alacaklıya sağladığı asıl yetki, borcun vadesi geldiğinde ödenmemesi üzerine, alacağını tahsil etmek için icra organları vasıtasıyla rehin konusu varlığa başvurmadır. Ticari işlemlerde taşınır rehni söz konusu olduğunda bu başvuru, Kanun'un 14. maddesi çerçevesinde gerçekleşir. Maddenin birinci fıkrasında alacaklıya birtakım seçenekler sunulmuştur. Bu seçeneklerden biri, rehin hakkının zilyetliğin devrine konu olmayan varlıklar üzerinde bulunması haline özgü olup makalemizin konusu dışında kalmaktadır⁴⁷. Kalan seçeneklerden ilki, sadece birinci derece alacaklıya sunul-

⁴⁷ Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 14. maddesinin birinci fıkrasının c bendinde yer alan bu düzenlemeye göre, borçlu borcunu süresinde ifa edememiş ise, alacaklı, zilyetliğin devrine konu olmayan varlıklarda kiralama ve lisans hakkını kullan-

muştur (TİRK m. 14/I.a). Buna göre, birinci derece alacaklı icra dairesinden, rehinli taşınırın mülkiyetinin kendisine devrini isteyebilir. Yönetmeliğin 30. maddesine göre bu istem, borçlunun temerrüde düşmesinden itibaren en geç yedi gün içinde bir takip talebi ile yapılabilecektir. Öncelik hakkına sahip rehin alacaklısının bu süre içerisinde mülkiyetin devri talebinde bulunmaması halinde, sonraki sırada bulunan rehin alacaklıları, sırasıyla icra müdürlüğünden mülkiyetin devri talebinde bulunabilirler (Yön. m. 40). Aynı Yönetmeliğin “Rehin sözleşmesinde yer alacak unsurlar” başlıklı 9. maddesinin birinci fıkrasının (1) bendine göre de “varsa temerrüt durumunda mülkiyeti devralma hakkının kullanılacağı kaydı”, sözleşmeye yazılması zorunlu olan hususlardan biridir. Kanun’da alacaklıya zaten tanınmış olan bu hakkın kullanılacağına sözleşmede açıkça öngörülmek zorunda tutulması, ilginçtir. Bu durumdan, eğer sözleşmeye bu kayıt yazılmadıysa, Kanun’dan doğan bu hakkın kullanılmayacağı sonucu ortaya çıkmaktadır. Ne var ki, Rehlinli Taşınır Sicili Yönetmeliği’nin 27. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine göre de, rehin sözleşmesinde yer alması zorunlu olan hususlardan birine yer verilmemesi halinde, tescil talebi reddedilecektir, yani sözleşme ya tescil edilmez ya da mülkiyeti talep etme hakkı olan alacaklı için kuruluyorsa bu kaydı zaten içerir. O halde, ilgili Yönetmelik hükmünün, Kanun’da yazılı bir hususu teyit etmekten başka bir anlama gelmeyen bir kaydın sözleşmeye yazılmasını zorunlu kılmakla pek bir anlam ifade etmediği söylenebilir⁴⁸.

bilir. Hatta yönetmeliğe göre bu hakları bizzat kullanmak zorunda olmayıp üçüncü kişilere de kullanırabilir. Yine yönetmeliğe göre, lisanslama ve kira geliri borca yetecek düzeye ulaştığında, alacaklının kiralama ve lisanslama hakkı da sona erecektir (Yön. m. 41/II).

⁴⁸ Yönetmelik hükmü, bu kaydın yazılmasını zorunluluk değil de bir seçenek olarak öngörmüş olsaydı, Kanun’da zaten yer alan bir hakkı kullanma seçeneğinin verilmesi beklenebileceğinden başka bir yorum yapılabilirdi. Gerçekten de o durumda, bu kaydın sözleşmeye yazılması sayesinde, birinci derece alacaklının Kanun gereği sahip olduğu bu yetkiyi kullanıp kullanmama konusundaki özgürlüğünün kısıtlandığı söylenebilirdi. Böyle bir kaydın varlığında, alacaklı alacağını varlık yönetim şirketlerine devretme veya genel hükümler çerçevesinde rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip etme seçeneklerinden vazgeçtiğini açıklamış sayılabilirdi. Bu durumda alacaklı temerrütten itibaren yedi gün içinde taşınırın mülkiyetinin kendisine devri için talepte bulunmuş olmasa da (Yön. m. 30/II) diğer hakları kullanması söz konusu olamazdı. Zira bu süre, onun seçimler haklarından hangisini kullanacağını yaratacağı belirsizliği telafi etmek için

Rehinli taşının mülkiyetini talep etmek zorunda olmayan ve talep de etmeyen ya da bunu talep yetkisi zaten bulunmayan alacaklı, alacağını, 5411 sayılı Kanun çerçevesinde faaliyet gösteren varlık yönetim şirketlerine de devredebilir (TİTRK m. 14/I.b).

Kanun'un 14. maddesinin ikinci bendine göre, alacağın bu yollarla tahsil edilememesi hâlinde tâkip, genel hükümler çerçevesinde yapılır. Bu hükmün sözü çok katı bir şekilde yorumlandığında, alacaklının birinci fıkradaki seçeneklerden birini mutlaka değerlendirmesi; ama bir sonuç elde edemezse genel hükümlere başvurması gerektiği gibi bir anlam çıkarmak mümkündür⁴⁹. Yalnız bu isabetli bir yorum olmaz. Maddenin tümü ve ilgili Yönetmelik incelendiğinde zaten bu seçeneklerin her birinin her alacak ve her alacaklı için açık olmadığı, ayrıca alacaklının bunlardan birini seçmek zorunda bulunmadığı anlaşılır. Gerçekten de mülkiyetin devrini ancak ilk sıradaki alacaklı isteyebilir. Eğer bu alacaklı temerrütten itibaren bir hafta içinde bu seçeneği kullanmazsa bir sonraki alacaklının bu seçeneği kullanma imkânı doğar. Bu durumda ilk alacaklı arzu ederse alacağını bir varlık yönetim şirketine devretme yoluna da gidebilir. İlk alacaklı mülkiyetin devrini istemişse, diğer alacaklıların alacak haklarını varlık yönetim şirketlerine devretme hakları baki olur. Yalnız hiçbir alacaklı alacağını bir varlık yönetim şirketine devretmeye zorlanamaz. Hiçbir varlık yönetim şirketi de her alacağı devralmaya zorlanamaz. O halde, her alacaklının doğrudan doğruya genel hükümler çerçevesinde alacağını tahsil edebilme yetkisi de bulunmalıdır⁵⁰. Kaldı ki, Kanun'un daha amaç maddesinde, "rehnin paraya çevrilme-

getirilmiş bir hak düşürücü süredir; ama sözleşmedeki kayıt sayesinde bu belirsizlik zaten ortadan kalkmış olacaktır. Bu durumda arkadan gelen alacaklıların da mülkiyetin kendilerine devrini isteme olanaklarının kalmadığı kabul edilebilirdi.

⁴⁹ **Şit İmamoglu**, s. 43; **Arkan**, s. 64; **Köroğlu Ölmez**, s. 278; Hükmün böyle bir yorumunun da yapılabileceği yönünde **Antalya/Acar**, s. 140.

⁵⁰ **Antalya/Acar**, s. 143. Yalnız yazarlar, "genel hükümler" ifadesini rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe ilişkin hükümler olarak değil de genel haciz yoluyla takibe ilişkin hükümler olarak kabul etmekte, aksi takdirde, önce bu Kanun'da öngörülen yöntemlere başvurmamanın bir zorunluluk olduğu yönündeki yorumun güçleneceğini ifade etmektedirler. Onlara göre, ya bu yöntemlerden biri seçilmeli ya da rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takip yapılmalıdır. Bu yöntemlerden biri seçilir; ama alacağa kavuşulamazsa genel haciz yoluna müracaat etmekten başka seçenek kalmaz. Kanaatimizce kanun koyucu, bu hükümde kullandığı ifadeyi, isabetli seçmemiştir. Önerilen seçeneklerle ala-

sinde alternatif yolların sunulması suretiyle finansmana erişimi kolaylaştırmak”tan söz edilmektedir. O halde, kanun koyucunun amacının bu yolları, rehnin paraya çevrilmesi bakımından geçerli olan genel kuralların ön koşulu olarak değil, genel kurala alternatif olarak getirmek olduğu kabul edilmelidir.

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nda hüküm bulunmayan halde, Türk Medeni Kanunu’nun taşınır rehnine ilişkin hükümleri uygulanacağına göre (TİTRK m. 18), Türk Medeni Kanunu’nun lex commissaria yasağını⁵¹ ifade eden ve “mülkiyetin geçmemesi başlıklı 949. maddesi, ticari işlemlerde taşınır rehni bakımından da geçerli olacaktır. Bu da demektir ki, borcun ödenmemesi halinde rehnin taşınırın mülkiyetinin kendiliğinden alacaklıya geçmesini öngören ve dolayısıyla taşınırın değeri ile alacağın değeri arasındaki farkın alacaklıda kalmasına yol açan bir anlaşma, vadeden önce yapılırsa geçersiz olacaktır.

Gerek Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu çerçevesinde, borçlunun temerrüdü halinde alacaklının mülkiyetin devrini talep edebilmesi, gerek alacaklının bu hakkını kullanacağına ilişkin bir kaydın sözleşmeye konulması, lex commissaria yasağına bir aykırılık değildir⁵². Lex commissaria yasağı,

cak tahsil edilemediği takdirde genel hükümlere müracaat edileceğinin ifade edilmesi, **Antalya ve Acar**’ı haklı olarak ortaya çıkacak rehin açığı için genel haciz yoluyla takip kurallarını düşünmeye yöneltmiştir. Yalnız rehin açığı ihtimalinde borçlunun diğer mallarına haciz yoluyla müracaat etmek için Kanun’da özel hüküm bulunmasına gerek yoktur. Kanun koyucunun alacaklıyı 14. maddenin birinci fıkrasının ilk üç bendindeki seçeneklere zorlamak istemediği kabul edilecek olursa, o zaman “genel hükümler” ibaresinden anlaşılması gereken de rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip olmalıdır. Bu durumda Kanun koyucunun hükmü kaleme alırken alacağın Kanun’da öngörülen yollarla “tahsil edilmediği” değil de “tahsil edilemediği” ifadesini kullanmasının isabetsiz olduğunu söyleyebiliriz.

⁵¹ Lex commissaria yasağı hakkında ayrıntılı açıklama için bkz. **Kuntalp**, Erden: “Lex Commissaria Yasağı Kavramı, Koşulları ve Uygulama Alanı”, İnan Kıraç’a Armağan, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1995, s. 151-162; **Helvacı**, İlhan: Türk Medeni Kanunu’na göre Lex Commissaria (Mürtehinin Merhunu Temellük) Yasağı, İstanbul 1997; **Cansel**, s. 188 vd.; **Tekinay**, s. 104; **Akipek/Akıntürk**, s. 753 vd., 847; **Serozan**, no: 1519 vd.; **Sirmen**, s. 586 vd., 630; **Acar**, s. 81 vd.; **Makaracı Başak**, s. 272 vd..

⁵² **Antalya/Acar**, s. 126; **Köroğlu Ölmez**’e göre, Kanun’un 14. maddesi değilse de Yönetmelik hükmü çerçevesinde sözleşmeye konulacak olan kayıtlar, lex commissaria

alacaklı ile malik arasında vadeden önce yapılan anlaşmalara ilişkindir. Zira bu dönemde çoğu zaman borçtan kişisel olarak da sorumlu bulunan malik, borcunu vadesinde ödeyebileceğine o kadar emindir ki, bir an evvel arzu ettiği koşullarda kredi bulabilmek için borcundan çok daha değerli varlıklarının mülkiyetini bile alacaklıya teklif etmekten çekinmez. Bu durum da onun alacaklı tarafından kolaylıkla sömürülebilmesi sonucunu doğurur. Bu sonuca engel olmak isteyen kanun koyucu, Türk Medeni Kanunu çerçevesinde gerek taşınır gerek taşınmaz rehinleri bakımından *lex commissaria* yasağını hükme bağlamıştır. Yalnız bu yasak, amacından da anlaşılacağı üzere ancak ve ancak vadeden önceki anlaşmalar bakımından geçerlidir. Vade geldiğinde borcunu ödeyemeyeceğini anlamış olan malikin borcu yerine rehinli malın mülkiyetini alacaklıya teklif etmesi pekâlâ mümkündür. Duruma göre ifa yerine edim ya da ifa uğruna edim anlaşması yapılarak hem borcun sona ermesi hem de rehin konusu varlığın mülkiyetinin alacaklıya intikal ettirilmesi pekâlâ mümkün olabilir. Burada artık, maliki korumayı gerektiren durum ortadan kalkmıştır. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'ndaki hüküm de bu yüzden *lex commissaria* yasağına aykırılık sayılmaz. Onun bir istisnası olarak da nitelendirilemez. Zira birinci derece alacaklının mülkiyetin devrini isteyebileceğine ilişkin hüküm, ona bu yetkiyi ancak ve ancak borçlunun temerrüde düşmesinden sonra tanımaktadır. Kaldı ki, alacaklı ne Kanun ne de Yönetmelik hükmüne istinaden sözleşmeye

yasağına aykırılık teşkil etmektedir. Yazara göre, Kanun'daki hüküm; taraflar arasında borcun ödenmesinden önce yapılan bir anlaşma olmadığına göre, mülkiyetin devrini talep yetkisinin Kanun ile alacaklıya tanınmış olması, yasağına aykırılık olarak nitelendirilemez. Buna karşın Yönetmelik, taraflara bu hususta bir anlaşma olanağı vermiş olduğu için *lex commissaria* yasağına aykırıdır (bkz. **Köroğlu Ölmez**, s. 26, aynı yönde **Göle/Aydoğan**, s. 45). **Şit İmamoğlu** ise, gerek Kanun'un 14. maddesini gerek söz konusu Yönetmelik hükmünü göstererek, ticari işlemlerde taşınır rehni bakımından *lex commissaria* yasağının kaldırılmış bulunduğu sonucuna varmaktadır (**Şit İmamoğlu**, s. 22, 40 vd., aynı yönde **Arkan**, s. 63, dn. 1). Kanaatimizce yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, Yönetmelik hükmü alacaklıya Kanun ile zaten tanınmış olan hakkı teyit eden bir kaydı sözleşmede de aramaktan öteye gitmez. Bu yüzden **Köroğlu Ölmez**'in yorumuna katılmamız mümkün değildir. Ayrıca Kanun hükmü, mülkiyetin kendiliğinden alacaklıya geçmesi sonucunu doğurmayıp, alacaklıya sadece borçlunun temerrüdünden sonra ve değeri karşılığında taşınmazın kendisine devrini isteme yetkisini verdiği için, **Şit İmamoğlu**'nun yorumuna da katılmıyoruz.

konulan kayıt üzerine borç ödenmedi diye doğrudan rehinli taşınırın maliki haline gelmektedir. Onun yetkisi, taşınırın değeri karşılığında kendisine devrini isteyebilmekten ibarettir (YİTRK m.14/1.a, Yön. m. 9/I.1).

Yalnız bu hüküm, mülkiyetin devrini, alacaklı ile malik arasında sonradan yapılacak bir ifa yerine edim veya ifa uğruna edim anlaşmasına bağlamamış; mülkiyetin devri sonucunu sağlama konusunda girişimde bulunma yetkisini doğrudan doğruya ve tek başına alacaklıya vermiştir. Alacaklı bu yetkisini kullandığında, malikin mülkiyeti ona devretmeme gibi bir seçeneği olmayacaktır⁵³. Hatta rehinli varlığı, talebe rağmen devretmeyen malike, alacaklının şikâyeti üzerinde adli para cezası bile verilebilecektir (TİTRK m. 16/1.b). Mülkiyeti devretmek zorunda kalan malik, bu yüzden zarar da görmeyecektir⁵⁴, çünkü rehinli taşınırın değeri birinci derece alacaklının toplam alacağından fazla olduğunda, aradaki fark miktarından, birinci derece alacaklı diğer alacaklılara karşı rehin veren ile müteselsil olarak sorumlu hale gelir (TİTRK m. 14/I.a). Rehlinli alacaklı diğer alacaklılara karşı sorumlu olmak istemiyorsa, taşınır varlığın değeri ile alacak miktarı arasındaki farkı, icra müdürlüğü hesabına yatırmalıdır (Yön. m. 38/II).

III. TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ İLE TESLİME BAĞLI TAŞINIR REHNİ ARASINDAKİ FARKLILIKLAR

Çalışmamızın amacı, ticari işlemlerde taşınır rehni ile teslim bağli taşınır rehni arasındaki farklılıkları, sadece zilyetliğin devrine elverişli taşınır varlıklar üzerindeki rehin hakkı bakımından kıyaslamak olduğu için, aşağıda her iki rehin türünün sadece bu açıdan farklılıklarına kısaca ve topluca dikkat çekmek istiyoruz. Bu farklılıkları rehlin tarafları, konusu ve kapsamı, rehlin kurulması, rehlin sona ermesi ve rehlin hükümleri olmak üzere dört başlık altında ele almak mümkündür.

⁵³ Burada rehinli alacaklıya icra dairesi aracılığıyla kullanabileceği bir alım hakkının tanındığı söylenebilir. Alacaklının bu hakkı kullanması ile malik ile arasında bir satış ilişkisi kurulmuş olur. Böylece, malik rehinli taşınırın mülkiyetini alacaklıya devretmek borcu altına girer.

⁵⁴ Aynı yönde **Antalya/Acar**, s. 127.

A. Rehnin Tarafları, Konusu ve Kapsamı Bakımından Farklılıklar

Teslime bağlı taşınır rehni, tarafları itibariyle herkese açık bir rehin özelliğini taşıırken, Ticari İşletme Rehni Kanunu'nun yerini alan Kanun'la getirilen ve ticari yaşamda finansmana erişimi kolaylaştırmak amacıyla düzenlenen ticari işlemlerde taşınır rehni, herkese açık değildir. Bu rehin türünde, rehin sözleşmesinin tarafları, ticari faaliyet gösteren kişilerdir. Böylece rehne konu olan borcun da ticari işlemde doğan bir borç olması gereklidir. Aksi bir yorum, Kanun'un finansmana erişimi kolaylaştırmak amacıyla bağdaştırılmaz.

Ticari işletme rehni, teslimde bağlı taşınır rehninde olduğu gibi sadece teslimde elverişli taşınır eşyayı konu almaz. Bunlar dışında bazı malvarlıksal değerler de taşınır varlık adı altında bu rehnin kapsamına girer. Bu Kanun kapsamında rehne konu edilebilen ve aslında teslimde de elverişli olan taşınırlardan bazıların ise, Türk Medeni Kanunu çerçevesinde rehne konu edilmeleri düşünülemez. Bunlar, alacaklıya teslim edilmesi malik açısından sakınca yaratacak olan taşınırlardır. Örneğin hammadde, stoklar, sarf malzemeleri, ticari işletmeye özgülenmiş diğer taşınırlar böyledir. O halde, ticari işlemlerde taşınır rehninin, sırf teslimde elverişli taşınır varlıklar bakımından bile, teslimde bağlı taşınır rehninden daha geniş kapsamlı olduğu söylenebilir. Öte yandan bir tescilli rehin türü olarak, bu rehin türü bir sicile tescilli zorunlu diğer taşınırlar için söz konusu olan tescilli rehin türlerinin önüne geçemez (TİTRK m. 8/III). Oysa teslimde bağlı taşınır rehninin kurallarına bağlı kalmayı göze alan tarafların, bu taşınırlar için bile, tescilli rehin türlerinden birini seçme zorunluluğu bulunmaz.

Ticari işlemlerde taşınır rehni sadece mevcut taşınır varlıklar üzerinde kurulmaz. Müstakbel taşınır varlıklar üzerinde de kurulabilir. Oysa teslimde bağlı taşınır rehni bakımından böyle bir durum, Eşya Hukuku'nda aynı haklara egemen olan belirlilik ilkesine⁵⁵ aykırılık teşkil eder. Teslimde bağlı taşınır rehni mevcut ve belirli bir taşınırın tümü üzerinde kurulabilir⁵⁶.

⁵⁵ Belirlilik ilkesi hakkında bkz. **Cansel**, s. 57; **Akıpek/Akıntürk**, s. 14; **Hatemi**, s. 27; **Erman**, s. 6; **Serozan**, no: 1479; **Esener/Güven**, s. 57; **Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir**, no: 120-123a; **Ertaş**, no: 76-79; **Sirmen**, s. 31 vd.; **Ayan**, I, s. 57.

⁵⁶ Aksi görüşte, **Cansel**, s. 62. Yazar, müstakbel eşya üzerinde de taşınır rehninin kurulabileceğini; ama bu durumda rehin hakkının taşınır eşyanın varlık kazanması ve alacak-

Dolayısıyla malik tarafından alacaklıya veya üçüncü bir kişiye teslim edilmeye elverişli hale gelmemiş olan hiçbir taşınır varlık, bu rehne konu olamaz.

Ticari işlemlerde taşınır rehninin aksine, taşınırın getirisinin rehne konu olması da teslime bağlı taşınır rehni bakımından söz konusu olmaz⁵⁷, çünkü bu taşınırı teslim etmekle malik bundan herhangi bir getiri elde etme olanağını zaten kaybeder ve teslim alan alacaklının da bundan yararlanma yetkisi bulunmaz. İstisnai olarak bir kiracının zilyetliğinde bulunan taşınırın zilyetlik havalesi yoluyla alacaklıya rehnedilmesi mümkün olabilir; ama bu durum da alacaklıya kira gelirine el uzatma yetkisi vermez. Teslime bağlı taşınır rehniinde rehinli alacaklının, taşınırın doğal ürünlerini bütünleyici parça olmaktan çıkınca malike vermekle yükümlü olduğunu (TMK m. 947/II) öngören kanun koyucunun, taşınırın hukuki ürünleri için ayrı bir hüküm sevk etmiş olmasa da farklı bir çözüm benimseyeceği herhalde iddia edilemez. Kanun koyucu taşınmaz rehni için kira gelirlerini ancak takibin başlamasından rehnin paraya çevrilmesine kadar geçecek süre için rehnin kapsamında değerlendirmiş (TMK. m. 863/I); ama teslime bağlı taşınır rehni için böyle bir düzenleme bile yapmamıştır.

Türk Medeni Kanunu'nun eklentilere ilişkin 686. maddesinde, bir şeye ilişkin tasarrufların, aksi belirtilmedikçe onun eklentilerini de kapsayacağı düzenlendiği için, teslime bağlı taşınır rehni bakımından da açıkça saklı tutulmayan eklentilerin teslime bağlı taşınır rehni kapsamında olduğu söylenebilir. Oysa taraflar ticari işlemlerde taşınır rehni bakımından eklentilerin rehnin kapsamına girmesini istiyorlarsa bu hususu ayrıca kararlaştırmaları gerekmektedir.

B. Rehnin Kurulması

Ticari işlemlerde taşınır rehninin teslime bağlı taşınır rehninden ayrılan temel özelliği, şüphesiz ki, bu rehin türünün kuruluş usulünde yatar. Gerçekten de teslime bağlı taşınır rehninin de ticari yaşamın aktörleri arasında

lının zilyetliğine geçmesi geciktirici koşuluna bağlı olarak kurulacağını kabul etmektedir.

⁵⁷ Cansel, s. 58, 163-164; Köprülü/Kaneti, s. 457; Nomer/Ergüne, s. 98; Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, no: 3644; Ayan, III, s. 265.

kurulması ve gerçekten de teslimde hem hukuken hem de ekonomik olarak elverişli taşınırları konu alması pekâlâ mümkündür. Eğer rehnin kurulması aşaması bakımından iki rehin türü arasında söz konusu olan farklılık bulunmasa, bu ihtimalde her iki rehin türünü birbirinden ayırt etmek mümkün olmazdı. Esasen bu farklılık, aşağıda ele alacağımız ticari işlemlerde taşınır rehninin teslimde bağlı taşınır rehninden, rehnin sona ermesi ve hükümleri bakımından ayrılan yönlerinin de kaynağını oluşturmaktadır.

Teslimde bağlı taşınır rehni, alacaklıya rehin konusu taşınırın zilyetliğinin devredilmesiyle, bir başka deyişle malikin taşınır üzerindeki tek başına ve dolaysız zilyetliğinin sonlandırılması ile kurulur iken, ticari işlemlerde taşınır rehni, rehin sözleşmesinin Taşınır Rehni Siciline tescili ile doğar. Teslimde bağlı taşınır rehninin kurulması amacıyla zilyetliği alacaklıya devretmek tasarruf işlemi olup, bu tasarruf işleminin temelinde geçerli bir borçlandırıcı işlemin bulunmasının gerekli olup olmadığı öğretide tartışmalıdır⁵⁸. Geçerli bir rehin sözleşmesinin varlığını arayan görüş kabul edilse bile, bu sözleşmenin herhangi bir şekil koşuluna bağlı olmadığını kabul etmek gerekir (TBK m. 12/I). Oysa ticari işlemlerde taşınır rehni, geçerlilik bakımından şekil şartına tabi tutulmuş olan rehin sözleşmesinin varlığını da gerektirir.

Rehnin kurulması aşamasında izlenen bu iki farklı yolun da amacı, alacaklının taşınır varlık üzerindeki aynî hakkına açıklık kazandırmaktır. Böylece, üçüncü kişiler bu rehnin varlığını bilmediklerini iddia edemezler. Burada kast edilen, kendisi de malikten alacaklı olan; ama rehinli alacaklı ya da alacaklıların öncelik hakkı bulunduğu için, rehin konusu taşınır varlığa el atma yetkisi kalmamış bulunan üçüncü kişilerdir. Ticari işlemlerde taşınır rehninde bu kişilerin iyiniyetini, rehinli taşınır sicilinde yer alan tescil bertaraf eder. Sicilde taşınırın üzerinde aynî hak sahibinin kim olduğu görülür. Teslimde bağlı taşınır rehninde de rehinli alacaklı taşınır zilyet olduğu için, artık malikin zilyetliğinde bulunmayan bu mala güvenerek ona kredi açtığını hiç kimse iddia edemez.

Taşınır Rehni Sicilinin üçüncü kişilere karşı hüküm ifade eden aleni bir sicil olmasının tek sonucu, rehinli taşınırın malikin diğer alacaklılarının

⁵⁸ Bkz yukarıda dn. 11.

iyiniyetini önlemek de olamaz. Bu rehin türünde, taşınırın dolaysız zilyetliği malikte kalmaya devam ettiği gibi malik bu taşınır üzerinde başkaca tasarruf işlemlerinde bulunmaya da yetkilidir. Dolayısıyla taşınırı ondan edinen kim-seler bu taşınırın mülkiyetini kazanacaklardır. Bu durum ise, aksi kararlaştırılmış olmadıkça güvencede bir değişiklik meydana getirmez (Yön. m. 28/I). O halde, bu taşınırı devralan kişi, rehinli olarak devralmış olacaktır ve bu taşınırın rehinli olduğunu bilmediğini iddia edemeyecektir. Aksi bir düşüncenin kabulü, rehinli taşınır sicilinin sahip olması gereken işlev ile bağdaşmaz. Yalnız bu noktada, yukarıda da ifade ettiğimiz gibi⁵⁹, kanaati-mizce bir ayırım yapılmalı ve taşınırı bir tüketici işlemi çerçevesinde devr- alan kişilerin yani tüketicilerin bu hüküm kapsamında değerlendirilemeye-ceği kabul edilmelidir. Zira ticari yaşamda finansmana erişimi kolaylaş-tırmak için açılmış olan bir yolun, tüketicilerin yaşamını cehenneme çevir-mek gibi bir sonuç doğurması düşünülemez. Tüketicilerin her gün temin ettikleri her kalem mal için rehinli taşınır sicilini incelemeleri bekleneme-yeceği gibi, resmen ilan edilmiş hususu bilmediklerini iddia edemeyecekleri için iyiniyetli sayılamayacaklarını ileri sürmek de kamu düzeni ile bağdaş-tırılacak bir tutum olmaz.

Hemen belirtelim ki, teslime bağlı taşınır rehinde böyle bir tehlike mevcut değildir. Tüketici işlemleri ağırlıklı olarak, tacir veya esnafın dolay-sız zilyetliğinde bulunan mallara ilişkin olacağından, istisnai olarak zilyetlik havalesi yoluyla tacirden mal alan bir tüketici söz konusu olsa bile, bu kişinin mala rehin hakkı ile yüklü olarak sahip olması gerekecektir. Zira bu zilyetlik havalesi bakımından üçüncü kişi durumunda olan rehinli alacaklı, zilyetliği kendisine devreden önceki malike karşı ileri sürebileceği sebeplerle şeyi edinen yeni malike vermektense kaçınılabilir (TMK m. 979/III).

Ticari işlemlerde taşınır rehninin tescille kurulmasından kaynaklanan bir başka sorun daha vardır. O da rehnettiği taşınırın zilyetliğini devretmek zorunda kalmayan malikin, hatır rehinleri kurarak, alacaklılarından mal kaçırmaya çalışabilecek olmasıdır⁶⁰.

⁵⁹ Bkz. yukarıda “II.B. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Kurulması” başlığı altındaki açıklamalar.

⁶⁰ Göle/Aydoğan, s. 17.

Ticari işlemlerde taşınır rehni bakımından taşınır varlığın rehinli alacaklıya teslim edilmemiş olması, teslimine bağlı taşınır rehni bakımından ortaya çıkabilecek başka bir sorunu ise, bertaraf etmektedir. Şöyle ki, teslimine bağlı taşınır rehni ile bir taşınırın zilyetliğini malikten devralan rehinli alacaklı, bu taşınırın emin sıfatıyla zilyededir. O yüzden, bu taşınır üzerinde bir tasarruf yetkisi bulunmadığı halde, onun böyle bir yetkisi olduğunu düşünmekte haklı olan kişiler, ondan bu taşınırın mülkiyetini ya da bu taşınır üzerinde birtakım sınırlı aynî hakları anında kazanabilecek durumdadırlar (TMK. m. 988, m. 939/II). Oysa ticari işlemlerde taşınır rehni söz konusu olduğunda rehinli alacaklı taşınırın emin sıfatıyla zilyedi değildir. Bu işlemler bakımından malikin ta kendisine de emin sıfatıyla zilyet muamelesi yaparak ondan bu varlık üzerinde aynî hak elde edenlerin kazanımını rehin yükünden kurtulmuş olarak değerlendirmek de düşünülemez⁶¹. Zira bu kişiler rehin sicilindeki tescil nedeniyle iyiniyetli sayılamayacakları gibi, mal kendisinden edindikleri kişi de sadece tasarruf yetkisi bulunmayan bir emin sıfatıyla zilyet değil, tasarruf yetkisi tam olan malikin ta kendisidir⁶². Bu kişiler mal üzerinde kazanmak istedikleri aynî hakkı zaten kazanmışlardır. Zira, hakkı kazanmalarına engel bir durum yoktur. Sadece sicili inceleme konusundaki kendi ihmalleri nedeniyle bu taşınırın üzerindeki yükleri bilmemektedirler ki; bu durum taşınır, yüklü olarak kazanmalarını engellemez. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, bu noktada sadece tüketiciler için bir istisna yapılabilir ve yapılmalıdır.

Ticari işlemlerde taşınır rehni de teslimine bağlı taşınır rehni de malikin taşınır eşya üzerindeki tasarruf yetkisini ortadan kaldırmaz. Hatta ticari işlemlerde taşınır rehni bakımından malikin taşınır üzerinde art rehin kurmasını veya başkaca tasarruf işlemlerinde bulunmasını yasaklayan bir hükmün sözleşmeye konulamayacağı da açıkça hükme bağlanmıştır. Aynı

⁶¹ Aksi yönde **Antalya/Acar**, s. 52. **Şit İmamoğlu** ise, Kanun'da emin sıfatıyla zilyetten iyiniyetle aynî hak kazanan üçüncü kişiyi koruyan bir düzenleme bulunmamasını eleştirmektedir (**Şit İmamoğlu**, s. 35).

⁶² **Antalya ve Acar**, bu kişilerin iyiniyetli sayılamayacaklarını ifade etmekle birlikte (**Antalya/Acar**, s. 51); malikin durumunun Türk Medeni Kanunu'nun 988. maddesi bağlamında emin sıfatıyla zilyetten daha ötesini ifade edeceğini ve bu yüzden sicildeki kayda rağmen, bunu bilmeyen kişilerin aynı taşınır üzerindeki hakkı, tescilli rehlin sona ermesi pahasına kazanabileceğini kabul etmektedirler (**Antalya/Acar**, s. 52).

hükümde kanun koyucu alt rehin kurulmasını yasaklayan sözleşme kayıtlarını de geçersiz saymıştır. İşte ticari işlemlerde taşınır rehnine ilişkin bu hüküm, teslimine bağlı taşınır rehnine oranla bir farklılık içermektedir. Alt rehin bakımından rehin veren kişi ilk rehinli alacaklı olup, bunu geçerli bir şekilde yapabilmesi malikten izin almasına bağlıdır⁶³. Malik bu konuda izin verip vermemekte özgür olduğuna göre, bunu baştan yasaklamasında da teslimine bağlı taşınır rehni bakımından hiçbir sakınca bulunmaz. Oysa ticari işlemlerde taşınır rehni bakımından bu tür bir yasaklama geçersiz sayılmıştır. Esasen böyle bir hükmün tutarlı sonucu, ticari işlemlerde taşınır rehni bakımından rehinli alacaklıya malikin onayı dışında alt rehin kurma olanağının sağlanmış olduğudur. Böylece ticari işlemlerde rehin hakkının bir kez kurulması ile alacaklıya sağlanmış olan tek yetki, borç ödenmediği takdirde taşınmazın değerine başvurmak olmamakta, ona borcun vadesinden önce kendi borçları için bile bu taşınmazın değerine başvurma yetkisi verilmiş bulunmaktadır. Bu da, malikin tasarruf yetkisini daha rehnin sebebi olan borcun vadesi bile gelmeden alacaklıya devretmesine izin verildiği anlamına gelmektedir ki, bu tam olarak da lex commissaria yasağı ile engellenmeye çalışılan sonucu doğurur. Gerçi Kanun'un gerekçesine bakıldığında kanun koyucunun böyle bir amaç izlediğini söylemek güçtür; ama hükmün sözüne göre yapılacak yorumun bizi götürdüğü sonuç bu yöndedir.

C. Rehnin Sona Ermesi

Ticari işlemlerde taşınır rehninde açıklık, alacaklının zilyetliği ile değil de tescille sağlandığı için, bu rehin türü, sona ermesi itibari ile de teslimine bağlı taşınır rehninden farklılaşır. Bu rehni sona erdiren sebepler de kural olarak teslimine bağlı taşınır rehnini sona erdiren sebepler ile aynıdır; ama buna ilave olarak rehin hakkının sicilden terkini ile de rehin hakkı sona erer. Teslimine bağlı taşınır rehni, alacaklının taşınır üzerindeki zilyetliğini kaybetmesiyle sona erip, bu zilyetliğin geçici bir sebeple bile olsa malike geçmesi ile de askıya alınır iken, böyle bir durum ticari işlemlerde taşınır rehni bakımından söz konusu olamaz. Alacağın sona ermesi veya rehnin bağlandığı

⁶³ Malikten izin almamış olsa bile, teslimine bağlı taşınır rehninde alacaklı taşınırın emin sıfatıyla zilyedi olduğu için, alt rehindeki alacaklının iyiniyetli olması halinde de rehin hakkını kazandığı kabul edilir (TMK m. 988, m. 939/II).

sürenin dolması üzerine bu rehin türü de sona erer; ama bir terkin işlemi yapılmadıkça rehin hakkı sicilde görünmeye devam edecektir. Bu yüzden kural olarak rehinli alacaklının istemiyle, onun bu istemde bulunmaması üzerine de rehin verenin istemi üzerine, sona ermiş olan rehin hakkı sicilden de terkin edilir (TİTRK m. 15).

D. Rehnin Hükümleri

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nda düzenlenmemiş hususlarda, Türk Medeni Kanunu'nun taşınır rehni kuralları uygulama alanı bulacaktır (TİTRK m. 18). Buna rağmen, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nunda ve Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik'te yer alan hükümler, çoğunlukla Türk Medeni Kanunu'ndaki taşınmaz rehninin hükümlerine paraleldir; çünkü bu rehin türü de taşınmaz rehinlerinde olduğu gibi ancak tescil yoluyla kurulabilmektedir. Bu da ticari işlemlerde taşınır rehninin hükümlerini teslim bağli taşınır rehninin hükümlerinden uzaklaştırmaktadır.

Teslime bağli taşınır rehninde, aynı taşınırın birden fazla rehin hakkına konu olması ancak art rehin yoluyla mümkün olur iken⁶⁴, ticari işlemlerde taşınır rehninde, taşınırın değerinin derecelere bölünmesi ve her bir dereceye ayrı bir rehin hakkının kurulması olanağı da getirilmiştir. Böylece bu rehin türünün taşınmaz rehnine olan benzerliği bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Nitekim kanun koyucu da, derece sisteminin geçerli olduğu durumlarda, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun taşınmaz rehnine ilişkin 871-876. maddelerine de açıkça yollama yapmış bulunmaktadır (TİTRK m. 10/I. c. 3).

Teslime bağli taşınır rehni, malikin vadeden önce taşınır elden çıkarılmasına veya onun değerini azaltacak faaliyetlerde bulunmasına fırsat vermezken, ticari işlemlerde taşınır rehni tescille kurulduğu için malikin bu gibi davranışlarda bulunması tehlikesine açıktır. Kanun koyucu bu noktada da taşınmaz rehnindeki hükümlere paralel düzenlemeler yapmıştır (TİTRK m. 12, Yön. 27). Buna göre, alacaklı malikin ya da üçüncü kişilerin rehin

⁶⁴ Alt rehin ise, aynı taşınırın birden fazla rehne konu olmasını sağlayan yollardan biri sayılamaz, çünkü taşınır alt rehinli alacaklı tarafından paraya çevrildiğinde temel rehin hakkının kurulmasına sebep olan borç da o oranda ödenmiş sayılır (Bkz. **Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir**, no: 3692, **Sirmen**, s. 632-633).

konusu şeye zarar verici davranışlarına karşı, hâkime müracaat edebilir, duruma göre kendiliğinden önlem alabilir. İlave güvence veya kısmi ödeme isteyebilir. Aldığı önlemlerin giderleri için aynı taşınır üzerinde tescile bile gerek olmaksızın yasal bir rehin hakkı elde eder.

Teslime bağlı taşınır rehni, borç ödenmediğinde alacaklıya rehnin paraya çevrilmesi yoluyla alacağının ödenmesini isteme yetkisini verir. Tabii ki taraflar bunun yerine vadeden sonra, ifa yerine veya ifa uğruna edim anlaşması yaparak, rehinli taşınırın mülkiyetinin alacaklıya devrini de tercih edebilirler. Ticari işlemlerde taşınır rehni söz konusu olduğunda ise, borçlu temerrüde düştüğünde birinci derece alacaklıya taşınırın mülkiyetinin kendisine devrini isteme yetkisi Kanun ile tanınmış bulunmaktadır (TİTRK m. 14/ I.a). Bu demektir ki, birinci derece alacaklı bu hakkını kullanmak istiyorsa malik ile ifa yerine veya uğruna edim anlaşması yapmak zorunda kalmayacaktır. Eğer böyle alacaklının böyle bir hakkı yoksa ya da bu hakkını kullanmak istemiyorsa, alacağını bir varlık yönetim şirketine de devredebilir. Tüm bu seçeneklerden hiçbirini tercih etmeyen alacaklının genel hükümlere göre rehnin paraya çevrilmesini isteme olanağı ise saklıdır.

SONUÇ

Ticari işlemlerde taşınır rehni; tarafları, konusu, kapsamı, kurulması, sona ermesi ve hükümleri bakımından teslime bağlı taşınır rehninden ayrılmaktadır. Tescilli bir rehin türü olması itibarıyla, Türk Medeni Kanunu'nun taşınmaz rehnine ilişkin düzenlemelerine paralel bir şekilde ele alınmıştır. Buna rağmen, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nda hüküm bulunmayan konularda teslime bağlı taşınır rehnine ilişkin kuralların uygulanacağı da kabul edilmiştir.

Ticari işlemlerde taşınır rehnini düzenleyen Kanun'un birtakım aksaklıklar içerdiği söylenebilir ki; bunların en önemlisi, rehin hakkının açıklığını sağlayan sicil sisteminin tüketicinin korunması gerekliliği ile bağdaşmıyor olmasıdır. Ticari işletmenin hammadde, stok mallar ve sarf malzemeleri gibi unsurlarının işlenmesi ve elden çıkarılması bu Kanun'a göre, rehin hakkını sonlandıran bir sebep değildir. Bu durum, söz konusu ürünler, yine böyle bir rehin sözleşmesine taraf olabilecek nitelikte kişiler elinde kaldığı sürece sakınca yaratmayabilir; ama bu ürünlerin tüketici işlemlerine konu olmaları

durumunda, Rehinli Taşınır Sicilinde yer alan tescilin tüketicilere karşı da hüküm ifade edebilmesi kabul edilemez.

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'ndaki çok önemli başka bir aksaklık, alt rehni yasaklayan kayıtların rehin sözleşmesine konulmasının geçersiz sayılmasıdır. Oysa alt rehin, ancak malikin rızasıyla rehinli alacaklı tarafından üçüncü kişi lehine kurulabilen bir rehindir. Malik buna onay verip vermemekte özgür olduğuna göre, baştan itibaren böyle bir onay vermeyeceğini açıklamasının geçersiz sayılmasının tek mantıklı sonucu, ticari işlemlerde taşınır rehininde alt rehin için malikin onayının aranmayacak olmasıdır. Oysa böyle bir çıkarım, daha temel rehin ilişkisinin sebebi olan borcun vadesi bile dolmadan, taşınır üzerinde tasarruf yetkisinin rehinli alacaklıya devredilmesi ile aynı anlama gelir. Bu da tam olarak *lex commisaria* yasağı ile engellenmeye çalışılan sonuçtur. Bu nedenle, alt rehni yasaklayan kayıtların geçersiz sayılmasına ilişkin hükmün bu şekilde yorumlanmasından kaçınılmalıdır.

Öğretide bu Kanun'un ve ilgili Yönetmeliğin rehin hukukuna egemen olan *lex commisaria* yasağına bir istisna teşkil ettiği görüşü ifade edilmiştir. Oysa bu rehin türü kanaatimizce teslimine bağlı taşınır rehninden bu yönüyle ayrılmış değildir. Sadece borçlunun temerrüdü halinde, ifa yerine edim veya ifa uğruna edim anlaşması yapmak bakımından malikin özgürlüğü kısıtlanmış ve bu yetki tek başına alacaklıya tanınmıştır. Alacaklının bu yetkisini ya da alacağını varlık yönetim şirketlerine devir yetkisini kullanmak gibi bir zorunluluğu kanaatimizce yoktur. Alacaklı, doğrudan doğruya genel hükümler çerçevesinde rehinin paraya çevrilmesini isteyebilecek olduğundan her iki rehin türü arasında bu bakımdan büyük bir farklılığın bulunduğu görüşünde değiliz.

KAYNAKÇA

- Acar**, Faruk: Rehin Hukuku Dersleri, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2015.
- Akipek**, Jale G./**Akıntürk**, Turgut: Eşya Hukuku, Beta Basım, İstanbul 2009.
- Akyazan**, Sıtkı: “Menkul Rehninde Teslim Koşulu ve Ayrıcalıkları”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Ankara 1977, Cilt: 9, Sayı: 2, s. 325-334.
- Antalya**, O. Gökhan/**Acar**, Faruk: Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni, Aristo Yayınevi, İstanbul 2017.
- Antmen**, Alpay: Ticari İşletme Rehni, Yetkin Yayınları, Ankara 2001.
- Arkan**, Sabih: Ticari İşletme Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 23. Bası, Ankara 2017.
- Ayan**, Mehmet: Eşya Hukuku I - Zilyetlik ve Tapu Sicili, Seçkin Yayıncılık, 13. Baskı, Ankara 2016. (**Ayan, I**)
- Ayan**, Mehmet: Eşya Hukuku III - Sınırlı Aynî Haklar, Seçkin Yayıncılık, 8. Baskı, Ankara 2017. (**Ayan, III**)
- Aybay**, Aydın/**Hatemi**, Hüseyin: Eşya Hukuku, Vedat Kitapçılık, 3. Bası, İstanbul 2012. (**Aybay**), (**Hatemi**)
- Cansel**, Erol: “Menkul Mülkiyetinin Geçişinin İlliliği Meselesi ve Aynî Sözleşme Kavramı”, İmran Öktem’e Armağan, Sevinç Matbaası, Ankara 1970, s. 333-358.
- Cansel**, Erol: Türk Menkul Rehni Hukuku Cilt:I Teslim Şartlı Menkul Rehni, Sevinç Matbaası, Ankara 1967. (**Cansel**)
- Davran**, Bülent: Rehin Hukuku Dersleri, İstanbul 1972.
- Erbek**, Özge: “Taşınır Mülkiyetinin Devrinde Sebebe Bağlılık (İllilik) - Soyutluk (Mücerretlik) Meselesi”, Prof. Dr. Aydın Zevkilere’e Armağan, Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi, Cilt: 8 (Özel Sayı), İzmir 2013, s. 937-986.
- Ergüne**, M. Serkan: Hukukumuzda Taşınır Rehninin, Özellikle Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu, İstanbul 2002.
- Erman**, Hasan: Eşya Hukuku Dersleri, DER Yayınları, İstanbul 2011.

- Ertas**, Şeref: “Ticari İşletme Rehni”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, İzmir 2005, Cilt: 7, Özel Sayı: İrfan Baştuğ Anısına Armağan, s. 39-50.
- Ertas**, Şeref: Eşya Hukuku, Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi, 13. Baskı, İzmir 2016. (**Ertas**)
- Erten**, M. Ali: Bankacılık Uygulamasında Ticari İşletme Rehni, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü, Ankara 2001.
- Esener**, Turhan/**Güven**, Kudret: Eşya Hukuku, 6. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2015.
- Göle**, Celal/**Aydoğan**, Gökhan: “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nun Ticaret Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Ankara 2017, Cilt: 33, Sayı: 1, s. 5-51.
- Güleş**, Bedia/**Doğu**, Hakkı Mert: “6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında Kurulan Taşınır Rehni Sözleşmesinin Şekli”, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, İstanbul 2016, Cilt: 11, Sayı: 147-148, s. 53-73.
- Haznedar**, İbrahim Murat: Ticari İşletme Rehni ve Paraya Çevrilmesi, Legal Yayıncılık, İstanbul 2008.
- Helvacı**, İlhan: “Sanayi İşletmelerinde Ticari İşletme Rehni Üzerine”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, İstanbul 2007, Cilt: LXV, S. 1, s. 277-284.
- Helvacı**, İlhan: Türk Medeni Kanunu’na göre Lex Commisaria (Mürtehinin Merhunu Temellük) Yasağı, İstanbul 1997.
- Kayıhan**, Şaban: Ticari İşletme Rehni, Kazancı Yayınları, İstanbul 1996.
- Köprülü**, Bülent/**Kaneti**, Selim: Sınırlı Aynî Haklar, Fakülteler Matbaası, 2. Bası, İstanbul 1982-1983.
- Koroğlu Ölmez**, Belin: “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Ticari İşletme Rehni”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Ankara 2017, Yıl: 29, Sayı: 129, s. 261-287.
- Kuntalp**, Erden: “Lex Commisaria Yasağı Kavramı, Koşulları ve Uygulama Alanı”, İnan Kıraç’a Armağan, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1995, s. 151-162.

- Makaracı Başak**, Aslı: Taşınır Rehni Sözleşmesi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2014.
- Nomer**, Halûk Nami/**Ergüne**, Mehmet Serkan: Eşya Hukuku Cilt: II Rehin Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016.
- Oğuzman**, M. Kemal/**Seliçi**, Özer/**Oktay Özdemir**, Saibe: Eşya Hukuku, 19. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2016.
- Reisoğlu**, Seza: “Ticari İşletme Rehni ve Son Yasal Düzenleme”, Bankacılar Dergisi, İstanbul 2003, S. 47, s. 107-121.
- Reisoğlu**, Seza: Menkul İpoteği, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1965.
- Serozan**, Rona: “Taşınır Eşya Mülkiyetinin Devrinde Aynı Tasarruf Sözleşmesinin Borçlanma Sözleşmesinden Ayrılığı ve Soyutluğu”, Prof. Dr. Tahir Çağa'nın Anısına Armağan, İstanbul 2000, s. 397-412.
- Serozan**, Rona: Medeni Hukuk Genel Bölüm Kişiler Hukuku, 6. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2015.
- Serozan**, Rona: Taşınır Eşya Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul 2014. **(Serozan)**
- Sirmen**, A. Lâle: Eşya Hukuku, 3. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2015.
- Şit İmamoğlu**, Başak: Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir İnceleme, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2017.
- Tekinay**, Selâhattin Sulhi: Menkul Mülkiyeti ve Sınırlı Aynî Haklar (Eşya Hukuku II/3), Filiz Kitabevi, İstanbul 1994.
- Topçuoğlu**, Metin/**Çon**, Ömer: “Ticari İşletme Rehninde Rehin Alacaklısının Korunması”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Ankara 2011, S. 93, s. 174-214.
- Yavuz**, Mustafa: “Ticari İşletmelerin Rehni”, Vergi Sorunları Dergisi, İstanbul 2015, Cilt: 38; Sayı: 326, s. 178-183.

